

Tilintarkastuksen merkitys mikroyritykselle

Anssi Keränen



Tekijä Anssi Keränen	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Tilintarkastuksen merkitys pienyritykselle	Sivu- ja liitesivumäärä 51 + 9
<p>Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa mikroyritysten mielipiteitä tilintarkastuksen merkillisyydestä. Opinnäytetyössä käsiteltiin tilintarkastuslakiin muutostarpeita mikroyritysten tilintarkastuksen näkökulmasta. Opinnäytetyössä tutkittiin mikroyrityksen näkemyksiä tilintarkastuksen tarpeellisuudesta, hyödyllisyydestä sekä kustannuksista. Opinnäytetyössä tutkittiin myös mikroyritysten näkemyksiä tilintarkastuksesta harmaan talouden torjuna.</p> <p>Tutkimus rajattiin mikroyrityksiin, sillä tutkimusta tehdessä Työ- ja elinkeinoministeriö oli asettanut työryhmän valmistelemaan varsinaista lakisääteistä tilintarkastusta kevyemmän tarkastuksen käyttöönottamisen edellyttämiä muutoksia tilintarkastuslainsäädäntöön. Opinnäytetyötä tehdessä lakimuutos oli valmisteluvaiheessa</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisena viitekehystenä on käytetty Suomen lainsäädäntöä, työ- ja elinkeinoministeriön lakivalmisteluja, kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja, hyvän tilintarkastustavan periaatteita ja asiantuntijoiden lausuntoja.</p> <p>Tutkimuksen empiirinen osuus on toteutettu kvantitatiivisessa muodossa. Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella, joka kohdennettiin tilintarkastusvelvollisille mikroyrityksille. Kysely lähetettiin 38 619 vastaanottajalle lokakuussa 2020.</p> <p>Kaikkiin asetettuihin tutkimusongelmiin saatiin vastaukset, ja tutkimuksen tavoitteet saavutettiin. Kyselyn tuloksista ilmeni, että mitä pienempi yhtiö oli kyseessä, sitä vähemmän hyötyjä tilintarkastuksesta koettiin saavan. Tulosten perusteella myös tarkastettavan yhtiön omistusasemassa olevat henkilöt kokevat saavansa vähemmän hyötyä tilintarkastuksesta kuin työntekijän asemassa olleet henkilöt. Tutkimustulosten perusteella suurin osa mikroyhtiöistä ottaisi kevyemmän yleisluontoisen tarkastuksen perinteisen tilintarkastuksen tilalle.</p>	
Asiasanat Tilintarkastus, tilintarkastuslaki, yleisluontoinen tarkastus	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuskysymykset	2
1.2	Opinnäytetyön rajaus	2
1.3	Opinnäytetyön rakenne	3
1.4	Peittomatriisi	4
1.5	Keskeiset käsitteet	4
2	Johdatus tilintarkastukseen	6
2.1	Tilintarkastuksen teoria	7
2.2	Tilintarkastuksen käsitteet	7
3	Tilintarkastuksen nykytilanne	13
3.1	Tilintarkastuksen historiallinen kehitys	13
3.2	ISA-standardit	15
4	Tilintarkastuksen tulevaisuus	18
4.1	Vanhat ehdotukset	21
4.2	Käsitteillä oleva säädösvalmistelu	22
4.3	Yleisluonteisen tarkastuksen standardi	23
5	Kyselytutkimus	25
5.1	Opinnäytetyön toteutustapa	25
5.2	Kyselyn laatiminen	25
5.3	Taustakysymykset	27
5.4	Tutkimuskysymykset	34
6	Pohdinta	50
	Lähteet	52
	Liitteet	55
	Liite 1. Saatekirje	55
	Liite 2. Kysely	55

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mikroyritysten kokemuksia tilintarkastuksesta tuossa olevan kevyemmän yleisluontoisen tarkastuksen näkökulmasta. Tutkimusta tehtäessä Työ- ja elinkeinoministeriö oli asettanut työryhmän valmistelemaan varsinaista lakisäätteistä tilintarkastusta kevyemmän tarkastuksen käyttöönottamisen edellyttämiä muutoksia tilintarkastuslainsäädäntöön.

EU:n Tilinpäätösdirektiivin 2013/34/EU mukaan pienten yritysten vuositilinpäätöksiin ei tulisi kohdistaa tilintarkastusvelvollisuutta, koska tilintarkastus voi olla merkittävä hallinnollinen rasite tähän kokoluokkaan kuuluville yrityksille, ja usein samat henkilöt ovat sekä yrityksen omistajia että johtajia, jolloin ulkopuoliselle varmennukselle ei ole suurta tarvetta. Jäsenvaltiot voivat toki määrätä tilintarkastusvelvollisuutta asetuksen määäämiä rajoja pienemmille yrityksille ja näin on esimerkiksi Suomessa toimittu. (TEM007:00/2019)

Suomessa tilintarkastusvelvollisuuden alarajat on asetettu erityisen matalalle ja EU-tason vertailulla vain Kyproksella ovat kaikki yhtiöt tilintarkastusvelvollisia ja vain Maltalla on Suomea matalammat tilintarkastusrajat. Vertailukohtaa Pohjoismaista haettaessa Ruotsissa rajat ovat kuitenkin kolmanneksi matalimmat. (Audit Exemption threshold in Europe)

Matalat tilintarkastusrajat aiheuttavat ongelmia sekä tilintarkastuksen laadussa, että tilintarkastettavan yhtiön hallinnollisena rasitteena. Tilintarkastuksen laatu kärsii, sillä nykyiset tilintarkastusvaatimukset eivät skaalaudu pienille yhtiöille sopivalle tasolle, eikä kustannussyistä tilintarkastuksen hintaa voi rajoittamattomasti nostaa. Pienissä yhtiöissä myös tilintarkastajan avustaminen tarkastuksessa on kokonaisuutena suuri työaikakustannus, jonka voisi hyödyntää monella muulla tavalla tehokkaammin.

Aikaisemmin esillä ollut ratkaisuehdotus tilintarkastustoimien keventämisestä pienille yhtiöille oli tilintarkastusrajojen nostaminen. Muutosesitys sai osittain kannatusta, mutta enemmistön ja kriittisimpien lausuntopalautteiden mukaan muutos vaarantaisi muun muassa harmaan talouden torjuntatyötä ja taloudellisen raportoinnin luotettavuutta. Tästä syystä työ- ja elinkeinoministeriö luopui esityksen antamisesta eduskunnalle. (TEM007:00/2019).

1.1 Tutkimuskysymykset

Kansainvälisten ISA-standardien soveltaminen pienten yritysten tilintarkastuksessa kuuluu hyvään tilintarkastustapaan, mutta on tilintarkastajien kannalta raskas toimenpide ja maksumieheksi siinä päätyy asiakasyritys. Tekeillä olevan lakivalmistelun myötä mikroyrityksille annettaisiin mahdollisuus valita perinteisen tilintarkastuksen ja kevyemmän tarkastuksen väliltä. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää mikroyritysten kokemuksia perinteisestä tilintarkastuksesta ja kartoittaa mikroyritysten näkemyksiä kevyemmästä tarkastuksesta. Lisäksi tavoitteen selvittää mikroyritysten kokemuksia tilintarkastajien luomasta lisäarvosta yritysten toimintaan ja samalla informoida yhtiöitä mahdollisista tulevista lainmuutoksista.

Tutkimusongelmat vielä lyhyesti kysymysten muodossa:

1. Onko perinteinen tilintarkastus liian raskas toimenpide mikroyrityksen näkökulmasta?
2. Mikäli laki mahdollistaa kevyemmät tarkastustoimet, haluaako mikroyritykset ottaa kevyemmät tarkastukset käyttöön?
3. Saako mikroyritykset tilintarkastajalta tukea yrityksen toimintaan?

1.2 Opinnäytetyön rajaus

Tutkimus rajattiin tilintarkastusvelvollisiin mikroyrityksiin. Kirjanpitolain (KPL 1:4 b § 1) mukaan yritys on mikroyritys, jos yrityksellä on sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

- taseen loppusumma 350 000 euroa;
- liikevaihto 700 000 euroa;
- tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 10 henkilöä.

Tilintarkastuslaissa (TTL 2:2 § 2) pienimmät yhteisöt on vapautettu tilintarkastusvelvollisuudesta. Tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yhteisössä, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täytynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa
- palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Poikkeuksena yhteisö, joka ei täytä tilintarkastusvelvollisuutta voi valita olevansa tilintarkastusvelvollinen, jos se näin määräisi yhtiöjärjestyksessä, yhtiösopimuksella tai yhteisön säännöissä. Tilintarkastaja on kuitenkin aina valittava yhteisössä, jonka pääasiallisena toimialana on arvopapereiden omistaminen ja hallinta ja jolla on kirjanpitolain 1 luvun 8 §:ssä

tarkoitettu huomattava vaikutusvalta toisen kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan tai rahoituksen johtamisessa. (TTL 2:2 § 4 & 5 mom.)

Opinnäytetyön tutkittava massa on laaja, mutta tutkimuksessa ei haluttu rajata kohderyhmää pienemmäksi, vaan tarkoitus oli tutkia mikroyrityksiä kokonaisuutena. Suomen Yrittäjien tilastojen mukaan mikroyritysten määrä Suomen yrityksistä on 93 % (265 894 kpl v. 2018) (yrittajat.fi). Kaikki näistä mikroyrityksistä ei tietenkään ole tilintarkastusvelvollisia, mutta rajaamalla alaraja tilintarkastusvelvollisiin, saadaan suuri perusjoukko tutkittavia yrityksiä. Niissä tapauksissa, joissa yhtiön operatiivinen johto ja talousvastuu on jaettu eri henkilöille, lähetettiin kyselypyyntö molemmille. Tällä pyrittiin hakemaan eri intressien omaavien vastauksia analysoitavaksi.

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö koostuu johdantokappaleen lisäksi viidestä kappaleesta. Opinnäytetyön tietoperusta koostuu kappaleista 2-4. Toinen kappale on johdatus tilintarkastukseen ja kappale käsittelee tilintarkastusprosessia yleisesti. Kolmas ja neljäs kappale käsittelee tilintarkastuksen lakisääteistä nykytilaa, sen ongelmakohtia ja ratkaisuehdotuksia. Kolmannessa kappaleessa käsitellään tilintarkastuksen nykytilaa ja neljännessä kappaleessa kuvataan tilintarkastuksen tulevaisuutta ja muutostarpeita. Opinnäytetyön viidennestä kappaleesta alkaa työn empiirinen osio. Empiirisessä osiossa käydään läpi tutkimusaineistoa ja tutkimuksen toteutusta. Lisäksi kappaleessa kuvataan ja analysoidaan kvantitatiivisen kyselytutkimuksen tuloksia. Lopuksi pohdintaosiossa löytyy tulosten yhteenveto, johtopäätökset, arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, arvioidaan omaa oppimista ja annetaan jatkotutkimuskehotuksia.

1.4 Peittomatriisi

Peittomatriisi havainnollistaa tutkimuksen alaongelmien, teoreettisen viitekehyyksen, kyselyn kysymysten ja tutkimustulosten välistä yhteyttä. Tutkimustulokset sekä haastattelulomakkeen kysymykset on luokiteltu peittomatriisissa samoin alaongelmien mukaan.

Taulukko 1. Peittomatriisi

Tutkimuskysymys	Teoreettinen viitekehys (luvun numero)	Kyselylomakkeen kysymykset ja tulokset (kysymysnumero)
Onko perinteinen tilintarkastus liian raskas toimenpide mikroyrityksen näkökulmasta?	2, 2.2, 4, 4.1, 4.2	11, 12.1, 12.4, 12.5
Mikäli laki mahdollistaa kevyemmät tarkastustoimet, haluaako mikroyritykset ottaa kevyemmät tarkastukset käyttöön?	2, 2.2, 4, 4.1, 4.2	12.1, 12.4, 12.5, 13
Saako mikroyritykset tilintarkastajalta tukea yrityksen toimintaan?	2, 2.2, 4, 4.1, 4.2	10, 11, 12.1, 12.2, 12.3

1.5 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyön olennaisen ymmärtämisen kannalta on lukijan syytä tutustua opinnäytetyön keskeisiin käsitteisiin. Tilintarkastuksen käsitteitä on avattu myös laajemmin kappaleessa tilintarkastuksen käsitteet, jossa käsitteitä avataan riskilähtöisen tilintarkastusprosessin kautta. Tässä kappaleessa on kuvattuna yleisiä ytimekkäästi tärkeimpiä tilintarkastusalan perustermejä, sekä avattu muutamia lyhenteitä auttamaan lukijaa ymmärtämään opinnäytetyö kokonaisuutena.

Hyvä tilintarkastustapa

Hyvällä tilintarkastustavalla tarkoitetaan huolellisten ammattihenkilöiden yleisesti noudattamaa tilintarkastuskäytäntöä.

Olennaisuus

Olennaisuus määritellään tilintarkastuksella tilinpäätöksen käyttäjien kautta, määrittämällä rahamääräisen rajan, jonka ylittävät virheellisuudet tilinpäätöksen käyttäjä katsoisi olennaiseksi

IAASB International Auditing and Assurance Standards Board

Kansainvälinen tilintarkastus- ja varmennusstandardilautakunta. Riippumaton standardointielin, joka antaa standardeja, kuten kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja, laadunvalvontaohjeita ja muita palveluja tukeakseen tilinpäätösten kansainvälistä tarkastusta.

IFAC International Federation of Accountants

Kirjanpidon kattojärjestö, järjestö avustaa ja ohjeistaa kansainvälisten tilintarkastusstandardien tulkinnassa.

ISA-standardit International Standards of Auditing

ISA-standardit ovat tilintarkastuksen ammatillisia standardeja ja niiden noudattaminen kuuluu Suomen lain hyvään tilintarkastustapaan. Standardit ovat IFAC:n ja IAASB:n laatimia.

ISRE-standardit International Standard on Review Engagements

ISRE-standardit ovat yleisluontoisen tarkastuksen ammatillisia standardeja. Standardit ovat IFAC:n ja IAASB:n laatimia.

TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

Suomen valtioneuvoston osa, jonka toimialaan kuuluu muun muassa elinkeinopolitiikka ja on vastuussa tilintarkastuslainmuutosehdotuksesta.

PRH Patentti- ja rekisterihallitus

Suomen valtion virasto, joka ylläpitää muun muassa kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä ja säätiörekisteriä sekä valvoo tilintarkastajien toimintaa. PRH kuuluu TEM:n alaisuuteen.

2 Johdatus tilintarkastukseen

Toisessa kappaleessa kuvataan tilintarkastuksen teoriaa ja tilintarkastusprosessia tilintarkastuksen käsitteiden kautta. Aluksi käydään läpi tilintarkastuksen taustoja, miksi ja miten tilintarkastus suoritetaan ja mitkä ovat tilintarkastuksen keskeiset teoriat.

Tilintarkastuksen tärkein tuotos on varmentaa taloudellisten tietojen luotettavuutta. Tilintarkastuksen hyödyt korostuvat tilanteissa, jossa yrityksen johto ja omistus ovat eriytyneet. Tämän tapaisissa tilanteissa on riski oman edun tavoittelemiselle, johon tilintarkastuksen agenttiteoria perustuu. Agenttiteoriaa käsitellään tarkemmin tilintarkastuksen teorialoppukappaleessa. Tilintarkastuksella voidaan varmistaa yhtiön taloudellista tietoa ja varmistua yhtiön hallinnon lainmukaisesta toiminnasta. Sinällään tarkastettavalla kohteella ei tarvitse olla eriytettyä johtoa ja omistusta sillä tilintarkastuksen lopputuloksesta hyötyy myös muut yhtiön sidosryhmät. Tilintarkastuksen perusteella sekä lainoittajat, työntekijät, sijoittajat ja viranomaiset saavat varmuuden yhtiön toiminnasta. (Horsmanheimo 2017)

Eriyinen kannustin tilintarkastukselle yrityksen koosta tai tilintarkastusvelvollisuudesta riippumatta ovat yrityslainoittajat, vaikka lainojen tarjoajia on paljon ja lainaa saa helposti jopa ilman vakuuksia on yrityksen etujen mukaista hakea mahdollisimman edullista lainaa, jota lähtökohtaisesti saa suuremmilta pankeilta. Usein lainan saannin edellytyksenä on muun muassa tilintarkastettu tilinpäätös. (OP.fi)

Tilintarkastuksella myös viranomaiset saavat varmuuden siitä, että yrityksen maksamat verot ja ennakonpidätykset ovat olennaisesti oikein tilintarkastusvelvollisilla yrityksillä. Ilman tilintarkastusta voidaankin argumentoida, että verotarkastuksille olisi suurempi tarve valtion tulojen täydellisyyden takaamiseksi. Tilintarkastuksella voidaan vastata valtion kannalta tärkeisiin tietoihin yritysten tahallisiin tai tahattomiin virheisiin, jotka vaikuttavat yrityksen maksamiin veroihin. Olennaisimmat tahalliset virheet ovat pimeänä maksetut palkat, salatut tulot sekä peitellyt osingot. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan teettämän Suomen kansainvälistyvä harmaa talous -tutkimuksen mukaan harmaan talouden suhteellinen osuus on kaikkein suurin pienemmissä, liikevaihdoltaan alle 100 000 euron yrityksissä. Tästä syystä onkin olennaista, että juurikin pienten yritysten tilintarkastuksen laatu ei kärsi mahdollisten tulevien lakimuutosten myötä. (Hirvonen 2010)

2.1 Tilintarkastuksen teoria

Tilintarkastuksen keskeisiin teorioihin kuuluu agenttiteoria, jonka avulla tilintarkastuksen syitä on avattu. Agenttiteorialla selitetään eriytetyn johdon ja omistuksen välistä suhteen valvontaa. Teoriassa yrityksen omistaja, eli päämies palkkaa henkilön, eli agentin johtamaan yritystä. Päämiehellä ja agentilla voi olla erilaisia tavoitteita ja molemmat osapuolet tavoittelevat omaa etuaan. Päämies lähtökohtaisesti tavoittelee itselleen mahdollisimman suurta voittoa, kun puolestaan agentin mittarit saattaisivat perustua omien kannustimien saavuttamiseen. Pienemmissä yrityksissä tarvetta ulkopuoliselle valvojalle ei ollut, mutta mitä suuremmaksi kasvoivat ja omistukset hajautuivat useammille ihmisille, syntyy tarve agentin toiminnan valvomiselle. Näissä tapauksissa agentin valvonta päämiehen tai päämiesten toimesta ei ole välttämättä käytännöllistä, joten on syntynyt tarve puolueettomalle valvonnalle tilintarkastuksen toimesta. (Horsmanheimo, 2017)

Agenttiteoriaa on tutkittu erinäisistä näkökulmista vuosien mittaan. Chow:n vuonna 1982 julkaistussa tutkimuksessa selvitettiin yritysten syitä valita tilintarkastaja. Tutkimuskysymyksestä johtuen tutkimuksessa on tutkittu vuoden 1926 yrityksiä, jolloin ei ollut vielä ulkoisia pakotteita tilintarkastusta varten, mutta tältä ajalta löytyy jo tilastoja suoritetuista tarkastuksista. Tutkimuksen perusteella yrityksen velkojen, kovenanttien määrä sekä yrityksen koko vaikutti suuresti vapaaehtoisen tilintarkastuksen teettämiseen. (Chow 1982)

2.2 Tilintarkastuksen käsitteet

Kappaleen tarkoitus on avata tilintarkastusprosessia olennaisten käsitteiden kautta ja hahmottaa lukijalle, että minkälaisia asioita tilintarkastaja joutuu pohtimaan tarkastettavan yrityksen koosta riippumatta.

Tilintarkastuksen tavoitteena on, että tilintarkastaja voi antaa lausunnon siitä, antaako tilinpäätös noudatetun tilinpäätössäännösten mukaisesti oikean ja riittävän kuvan yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, täyttääkö tilinpäätös lakisääteiset vaatimukset, onko toimintakertomus laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti ja ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot yhdenmukaisia. (TTL 3:5 §)

Kohtuullisen varmuuden määrittämisessä saattaa olla eroja tilintarkastusasiakkaiden ja tilintarkastajien välillä mistä voi syntyä tilintarkastuksen odotuskuilu. Tilintarkastuksella ei pyritä täydelliseen varmuuteen, joten on mahdollista, että tilintarkastajan mielestä pieniä ja epäolennaisia virheitä jää huomaamatta. (Horsmanheimo 2017)

Kohtuullisen varmuuden saamiseksi olennaisuuden määrittäminen on tärkeässä asemassa. Olennaisuutta sovelletaan, sekä tilintarkastuksen suunnittelu-, että toteutusvaiheessa. Olennaisuuden avulla myös määritellään, että onko havaitut korjaamattomat virheet yksin tai yhdessä olennaisia tilinpäätöksen kannalta. Olennaisuuden määrittämisessä käytetään tilintarkastajan ammatillista harkintaa ja olennaisuuden määrittämisessä on tärkeää ottaa huomioon tilinpäätöksen käyttäjän näkökulmat. Yksityisomistuksessa oleva muutaman hengen perheyriyksen tarkastuksessa voi olla suhteessa suurempi olennaisuus kuin hajautetun omistuksen omaavalla korkeavelkaisella suuryrityksellä. (PRH)

Olennaisuuden määrittämisessä ja tilintarkastuksessa yleisesti on erittäin tärkeää tarkastettavan yhtiön ja tarkastettavan erän riskisyys. Kohtuullisen varmuuden saavuttaessa hyväksytään riski, että tilintarkastuslausunto ei ole asianmukainen. Tätä riskiä kutsutaan tilintarkastusriskiksi. Tilintarkastusriski voidaan puolestaan jakaa olennaisen virheen riskiin ja havaitsemisriskiin. (Tomperi 2008)

Olennaisen virheen riski voidaan puolestaan jakaa kontrolliriskeihin ja toimintariskeihin. Kontrolliriskillä arvioidaan yhteisön kykyä havaita ja estää mahdolliset virheet jo sisäisen valvonnan toimesta. Toimintariskillä puolestaan arvioidaan tietyn tilinpäätöksen erän riskisyyttä ja toimintariski on aina riippuvainen asiayhteydestä. Toimintariskin arvioinnin avainasemassa on ammatillinen harkinta ja tuntemus asiakkaan toimista sekä toimialasta. Lähtökohtaisesti pienemmän riskin omaavia eräitä ovat erät, joissa on hyvin vähän tapahtumia tai ovat vahvojen kontrollien ja automaatioiden alaisuudessa. Erityisen suuririskisiä ovat puolestaan arvionvaraiset erät kuten erilaiset varaukset ja jaksotukset tai suuren volyymin omaavat erät. (Tomperi 2008)



Kuvio 1. Tilintarkastusriskin muodostuminen

Olennaisen virheellisuuden riskiä kuuluu ISA-standardien mukaan tarkastella tilinpäätös- ja kannanottotasolla. Kannanotot ovat tilinpäätöserän riskisyyden kuvaajia ja ne on jaettu tuloslaskelman ja taseen kannanottoihin. Tuloslaskelman kannanotot ovat tapahtuminen, täydellisyys, oikeellisuus, katko, luokittelu ja esittämistapa. Taseen kannanotot ovat puolestaan olemassaolo, oikeudet ja velvoitteet, täydellisyys, oikeellisuus ja arvostaminen ja kohdistaminen, luokittelu ja esittämistapa. Kannanotot auttavat hahmottamaan tilinpäätöserien riskejä ja keskittämään tarkastustoimet tilinpäätöserien riskisimpiin osiin. Alla olevassa taulukossa kuvattu kannanotot tarkemmin. (ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa)

Taulukko 2. Tuloslaskelman erien kannanotot

Tapahtuminen	Liiketapahtumat ja muut tapahtumat, jotka on kirjattu tai joista on esitetty tietoja, ovat toteutuneet ja kuuluvat yhteisölle.
Täydellisyys	Kaikki liiketapahtumat ja muut tapahtumat, jotka olisi pitänyt kirjata, on kirjattu, ja kaikki niihin liittyvät tiedot, jotka tilinpäätöksessä olisi pitänyt esittää, on esitetty sovellettavan tilinpäätösnormiston vaatimukset huomioon ottaen.
Oikeellisuus	Kirjattuihin liiketapahtumiin ja muihin tapahtumiin liittyvät luvut ja muut tiedot on kirjattu asianmukaisesti ja niihin liittyvät tilinpäätöksessä esitettävät tiedot on määritetty ja kuvattu asianmukaisesti sovellettavan tilinpäätösnormiston vaatimukset huomioon ottaen.
Katko	Liiketapahtumat ja muut tapahtumat on kirjattu oikealle tilikaudelle.
Luokittelu	Liiketapahtumat ja muut tapahtumat on kirjattu oikeille tileille.
Esittämistapa	Liiketapahtumat ja muut tapahtumat on yhdistetty tai eroteltu asianmukaisella tavalla ja kuvataan selkeästi, ja niihin liittyen esitettävät tiedot ovat relevantteja ja ymmärrettäviä sovellettavan tilinpäätösnormiston vaatimukset huomioon ottaen.

Taulukko 3. Taseen erien kannanotot

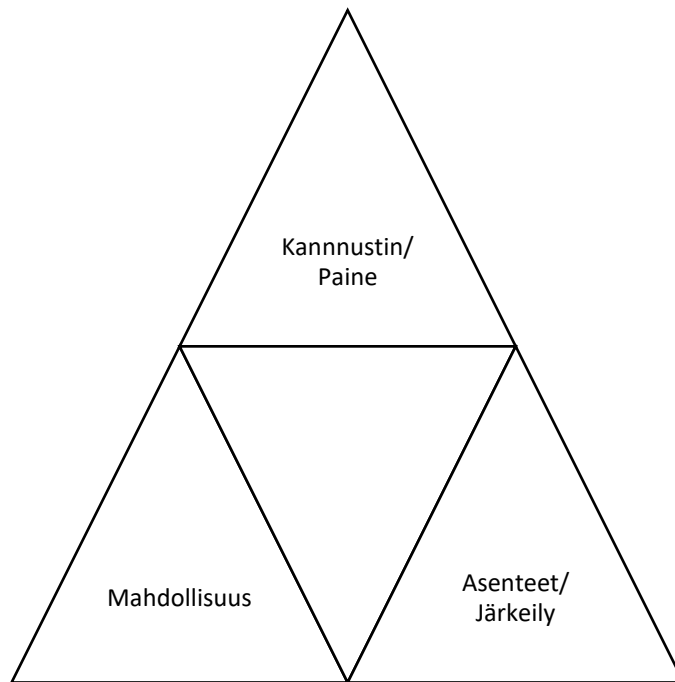
Olemassaolo	Varat, velat ja oma pääoma on olemassa.
Oikeudet ja velvollisuudet	Yhteisö hallitsee varoja tai sillä on määräysvalta niitä koskeviin oikeuksiin ja velat ovat yhteisön velvoitteita.
Täydellisyys	Kaikki varat, velat ja oma pääoma, jotka olisi pitänyt kirjata, on kirjattu, ja kaikki niihin liittyvät tiedot, jotka olisi pitänyt sisällyttää tilinpäätökseen, on sisällytetty siihen sovellettavan tilinpäätösnormiston vaatimukset huomioon ottaen.
Oikeellisuus, arvostaminen ja kohdistaminen	Varat, velat ja oma pääoma sisältyvät tilinpäätökseen asianmukaisina määrinä, ja arvostamisesta tai kohdistamisesta johtuvat oikaisut on kirjattu asianmukaisesti ja niistä esitettävät tiedot on määritetty ja kuvattu asianmukaisella tavalla sovellettavan tilinpäätösnormiston vaatimukset huomioon ottaen.
Luokittelu	Varat, velat ja oma pääoma on kirjattu oikeille tileille.
Esittämistapa	Varat, velat ja oma pääoma on yhdistetty tai eroteltu asianmukaisella tavalla ja kuvataan selkeästi, ja niihin liittyen esitettävät tiedot ovat relevantteja ja ymmärrettäviä sovellettavan tilinpäätösnormiston vaatimukset huomioon ottaen.

Relevantit kannanotot riippuvat aina tarkastettavasta tilinpäätöserästä, esimerkiksi arvostamista koskeva kannanotto on todennäköisesti riskisempi vaihto-omaisuuden erässä, joka saattaa sisältää epäkurantteja eriä, mutta arvostamisen kannanotto on huomattavasti pieniriskisempi velkoja tarkastaessa. (ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa)

Lisäksi erityistä huomioita riskien kartoittamisessa täytyy kiinnittää väärinkäytösriskien kartoittamiseen. Riskejä kartoittaessa, on hyvä arvioida aiheutuuko siitä myös väärinkäytösriski. Väärinkäytösriskit on syytä luetteloida ja ottaa huomioon tarkastustoimenpiteissä, vaikuttivat ne kuinka epäolennaisilta tahansa. (ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa)

Väärinkäytösten riski nousee erityisesti pienissä yhteisöissä, joiden sisäiset kontrollit eivät ole kovin kehittyneitä ja työntekijöiden vähäinen lukumäärä vaikeuttaa kontrolliympäristön rakentamista. Pienissä yhtiöissä tehtävät keskittyvät usein yhdelle tai pienelle joukolla ihmisiä, mikä antaa mahdollisuuden väärinkäytöksille ja mahdollisten kontrollien tahalliseen ohittamiselle. Pienissä yhtiöissä johdon on usein myös helppo ohittaa heille asetettuja kontroleja. (ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa)

Väärinkäytösriskien arvioinnissa tilintarkastajan on hyvä kiinnittää huomiota väärinkäytön mahdollisuuteen, kannustin/paineeseen ja asenteisiin/järkeilyyn. Mahdollisuudella viitataan esimerkiksi henkilöön, joka pystyy ohittamaan kontrollit tai henkilöön kenellä on laajat oikeudet useisiin järjestelmiin ilman kontrolliympäristöä. Kannustin puolestaan viittaa rahalliseen hyötyyn, jonka väärinkäytöksellä saavuttaa ja paine puolestaan voisi olla omistajilta saatu paine tuloksen parantelusta. Asenteet ja järkeily on tilintarkastajan kannalta hankalin havaittava osa väärinkäytösriskiä, mutta asianomaisia haastatteleamalla voi saada käsityksen henkilöön liittyvistä riskisyyksistä. (Horsmanheimo 2017)



Kuvio 2. Petoskolmio

Tilintarkastuksen tavoitteena on saavuttaa oikea ja riittävä kuva yhtiön toiminnasta. Kustannus- ja aikarajoitteiden takia ei ole järkevää tarkastaa kaikkia tilikauden tapahtumia, joten tilintarkastajan on mahdotonta saada täydellistä varmuutta tilinpäätöksen oikeudesta. Tarkastustoimenpiteitä on kohdennettava riskisiin eriin ja toimenpiteitä on suoritettava tarpeeksi paljon kohtuullisen varmuuden saamiseksi. Riittävän ja täydellisen varmuuden väliin jäävät tarkastamattomat tapahtumat muodostavat havaitsemisriskin. Oikein suoritettussa tarkastuksessa mitään olennaisen suurta tapahtumaa ei ole jäänyt tässä vaiheessa kuitenkaan tarkastamatta, joten havaitsemisriski jäisi pieneksi ja tilintarkastaja voi todeta tilinpäätöksen antavan oikean ja riittävän kuvan yhteisön toiminnasta ja taloudellisesta asemasta. (Tomperi 2008)

3 Tilintarkastuksen nykytilanne

Kolmannessa kappaleessa käsitellään tilintarkastuksen nykytilaa. Kappaleessa käydään läpi tilintarkastuksen historiaa, voimassa olevaa tilintarkastuslakia, säädöksiä ja ISA-standardeja, jotka vaikuttavat olennaisesti tilintarkastukseen. Suomalaista tilintarkastusta ohjaa Suomen lainsäädännön lisäksi kansainväliset standardit. Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastuslain ja sen nojalla annettujen säädösten lisäksi tulee noudattaa Euroopan unionissa hyväksytyjä kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja. Suomen lain mukaan kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja voidaan soveltaa tarkoituksenmukaisessa laajuudessa pienyrityksen tilintarkastuksessa, kunhan noudatetaan hyvää tilintarkastustapaa. (TTL 3:3§)

3.1 Tilintarkastuksen historiallinen kehitys

Tilintarkastuksella varmennetaan yrityksen taloudellinen tilanne. Kansainvälisesti tarve laajalle tilintarkastukselle syntyi 1800-luvulla, yhteiskuntien ja talouden kasvaessa yrityksiin alettiin kaivata ammattimaista johtoa ja yritysten omistajat eivät enää olleet samanlaisessa kosketuspinnassa yrityksensä toimintaan kuin ennen. Syntyi tarve delegoida tehtäviä ja tilintarkastuksen tavoitteena on yritysten omistajien edun turvaaminen. (Horsmanheimo 2017)

Wattsin ja Zimmermanin vuoden 1983 tutkimuksen mukaan tilintarkastusta on kuitenkin suoritettu jo 1200-luvun aikaisissa yrityksissä, eli kauan ennen ensimmäisten tilintarkastuslakien syntyä. Jo tällöin tilintarkastajilla oli tärkeä rooli yhteisyritysten toiminnan valvomisessa. (Watts & Zimmerman 1983)

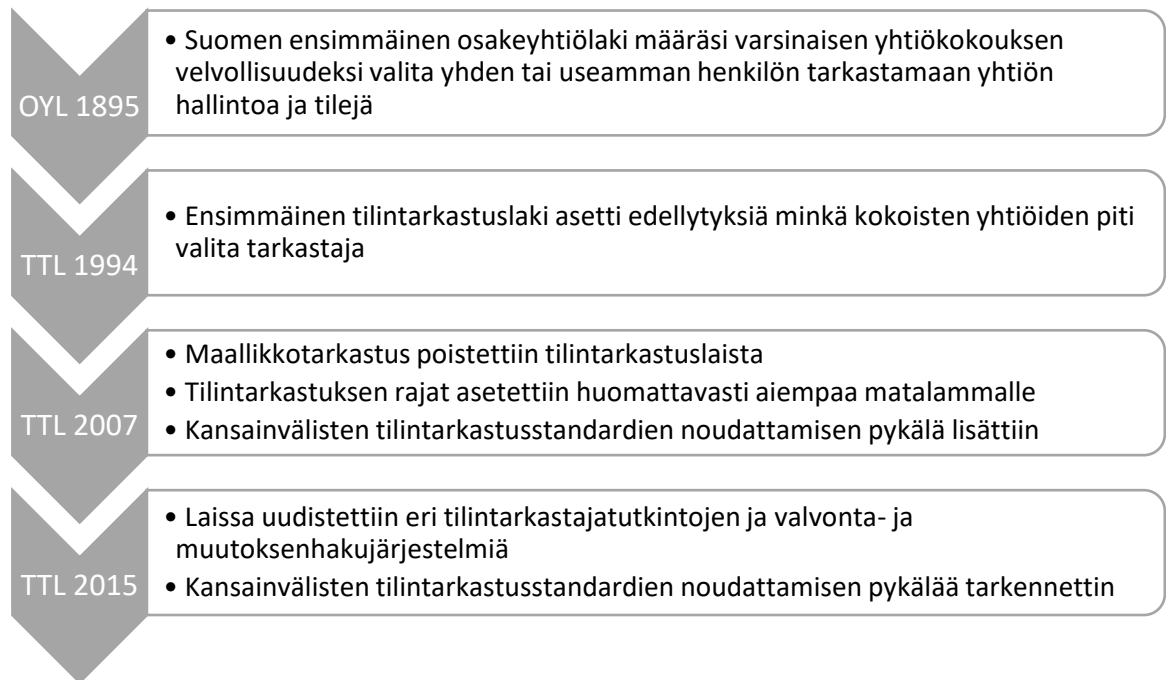
Suomen ensimmäinen tilintarkastuslaki laadittiin vuonna 1994 ja se astui voimaan vuonna 1995. Tätä ennen tilintarkastusta koskevat säädökset oli hajautettu eri yhtiölakeihin. Tilintarkastuslakia alettiin kehittämään 1990-luvun alussa, kun KTM asetti työryhmän valmistelemaan ehdotusta tilintarkastusjärjestelmän kehittämisestä. Tarve kehittämiselle johtui pääasiallisesti kolmesta eri lähteestä: Suomen sisäiseen tilintarkastusjärjestelmään kohdistuneesta kritiikistä, kansainvälistymiskehityksestä ja siihen liittyvistä kansainvälisistä velvoitteista sekä ammattikunnan sisäisiä tarpeista. (Kosonen 2005, 72; TTL 936/1994)

Lain myötä tilintarkastus laajeni myös henkilöyhtiöihin. Ennen lakimuutosta henkilöyhtiöt olivat olleet pakollisen tilintarkastuksen piirissä vain, jos niiden palveluksessa olevien henkilöiden lukumäärä ylitti kahtena peräkkäisen vuotena keskimäärin 30 henkilön rajan tai

mikäli yhtiösopimuksessa oli sovittu tilintarkastuksen toimittamisesta. Lakimuutos ei kuitenkaan poistanut maallikkotilintarkastajan oikeutta toimia tilintarkastajana. Maallikkotilintarkastajat ovat auktorisoimattomia tarkastajia keillä ei ole KHT- tai HT-tutkintoa (Kosonen 2005, 76)

Tilintarkastuksen seuraavat suuret päivitykset astuivat voimaan 1. heinäkuuta 2007, jolloin muun muassa maallikkotilintarkastaja poistui laista yhdistysten tarkastusta lukuun ottamatta neljän vuoden siirtymäajalla ja tilintarkastuspakko poistui pieniltä yhtiöiltä. Tilintarkastuslakiin kirjattiin myös pykälä kansainvälisten ISA-tilintarkastusstandardien soveltamisesta. Vuoden 2007 lakimuutokset mukailivatkin vahvasti kansainvälisiä ISA-tilintarkastusnormeja, joita Timo Tuokko kommentoi Tilisanomissa, että suomalainen yrityskoko huomioiden kansainväliset vaatimukset ovat raskaita, eikä niiden noudattamisesta lisääntynyt työmäärä välttämättä näy asiakkaan saamana lisähyötynä, mutta tarkastuksen kustannuksiin tulee nostopaineita. (Tuokko 2007; TTL 459/2007)

Nykyinen voimassa oleva tilintarkastuslaki astui voimaan 1. tammikuuta 2016. Keskeisimmät muutokset tilintarkastuslakiin koskevat tilintarkastuksen kohdetta, tilintarkastuskertomusta, seuraamusjärjestelmää sekä yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen lisäsäännöksiä. (Suomen tilintarkastajat). Lisäksi lakiin lisättiin pykälä kansainvälisten tilintarkastusstandardien soveltamisesta pienyritysten tilintarkastuksessa (TTL 3:3§). Uudesta laista on poistettu toimintakertomus tilintarkastettavasta sisällöstä, mutta tilintarkastajan on kuitenkin lausuttava onko toimintakertomus laadittu toimintakertomuksen laatimiseen soveltavien säännösten mukaisesti ja ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot yhdenmukaisia. (TTL 3:5 §).



Kuvio 3. Tilintarkastuksen historia Suomessa (OYL; TTL)

Nykymuotoinen tilintarkastus on murroksessa ja perinteisen aikaa vievän tositetarkastuksen tilalle on tulossa vahvasti analyttiset toimenpiteet ja kirjanpitudatan analyttinen tarkastus. Tilintarkastuksessa analyttisen työn lisääminen laajentaa tarkastuksen kattavuutta ja pienentää havaitsemisriskiä, koska siinä tutkitaan koko datamassaa perinteisen otos tapahtumista -periaatteen sijasta. Dataa analysoimalla saadaan siis parempi kattavuus tarkastustoimille ja analysoinnin perusteella pystytään paremmin tarttumaan mahdollisiin epäkohtiin, joihin perinteistä tositetarkastusta voi kohdentaa. Datan hyödyntäminen parantaa tilintarkastuksen laatua ja vähentää parhaillaan myös tarvittavaa tukea tarkastettavan yhtiön kirjanpitäjiltä. (Suomen tilintarkastajat)

3.2 ISA-standardit

ISA-standardit ovat International Auditing and Assurance Board (IAASB) laatimia standardeja, jotka ohjeistavat tilintarkastusprosessin suorittamisessa. IAASB-komitea on puolestaan osa International Federation of Accountants järjestöä. Tässä kappaleessa pyritään lyhyesti kuvaamaan kansainvälisten standardien sisältöä.

ISA-standardit ohjaavat tilintarkastusta ja niitä noudattamalla saadaan yhdenmukaistettua tarkastuksia. Hyvän tilintarkastustavan mukaisesti tarkastaja ei voi valita mitä näistä standardeista tarkastaja noudattaa, mutta standardeja saa ja täytyy soveltaa tarkoituksenmukaisessa laajuudessa tarkastettavan yhtiön koosta riippuen. (ST Akatemia, Laine)

ISA-standardit on nimetty kolminumeroisella luvulla ja ne on jaettu kuuteen eri osaa. ISA 200-299 standardit koskevat yleisiä periaatteita ja velvollisuuksia, standardit 300-499 koskevat riskien arvioimista ja niihin vastaamista, standardit 500-599 tilintarkastusevidenssiä, standardit 600-699 muiden tekemän työn käyttämistä, standardit 700-799 johtopäätösten tekemistä ja raportoimista ja standardit 800-899 erityisiä alueita. Jokaisen standardin rakenne on yhtenäinen ja koostuu johdannosta, standardin tavoitteista, määritelmistä, vaatimuksista, soveltamisohjeista ja liitteistä. (ISA)

Taulukko 4. ISA-standardit (ISA)

ISA-standardit	Sisältö
ISA 200-299	Yleiset periaatteet ja velvollisuudet
ISA 300-499	Riskien arvioiminen ja niihin vastaaminen
ISA 500-599	Tilintarkastusevidenssi
ISA 600-699	Muiden tekemän työn käyttäminen
ISA 700-799	Johtopäätösten tekeminen ja raportoiminen
ISA 800-899	Eriytyiset alueet

Suomessa on kansainvälisesti vertailtuna alhaiset tilintarkastusrajat, jotka asettavat pienten yritysten tarkastuksessa suuria haasteita. Alan ammattilaisten mukaan haasteet johtuvat kansainvälisten ISA-standardien noudattamisesta tarkastettavan yhteisön koosta riippumatta. (TEM007:00/2019)

Suomen tilintarkastajat teettivät jäsenkyselyn, jonka vastauksista näkee, että alalla ei ole yhtenäistä käsitystä tarkastustoimien suhteellisen soveltamisen tarkoituksesta. Suurimpina haasteina ISA-standardien soveltamisessa nähtiin dokumentaation riittävydet, riskien arvioinnit ja niihin vastaamiset, kontrollien tunnistamiset ja niiden testaukset sekä inventaarioon osallistumisen. Lisäksi haasteita nähtiin tietojärjestelmien testauksessa, sisäisen valvonnan tarkastamisessa ja tilintarkastustoimenpiteiden laajuudesta päättämisen. (ST-Akatemia jäsentutkimus)

On ymmärrettävää, että monien haasteina koettujen tarkastuskohteiden laajuudet ovat suuresti riippuvaisia tarkastettavan yhtiön koosta. Muutaman henkilön mikroyrityksen kontrolliympäristö on yleensä lähes olematon suureen pörssiyritykseen verrattuna. Tarkastajan käytännön ongelmaksi muodostuu vaihto-omaisuus ja inventaariotarkastus tilanteessa, jossa tarkastajalla on paljon pieniä asiakkaita, joiden tilinpäätös- ja inventaariopäivät osuvat samaan aikaan. Suomen tilintarkastajat eivät ole näiden kysymysten äärellä yksin ja ongelmakohtat on noteerattu myös IAASB:n toimesta. IAASB on laatinut julkaisun ISA-standardien soveltamisesta pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa. Lisäksi ISA-standardit sisältävät erityisesti pienissä yhteisöissä huomioon otettavia seikkoja -nimisiä osioita, joissa pyritään helpottamaan pienten yhtiöiden tarkastuksen taakkaa. (ST Akatemia, Laine)

IAASB:n laatima ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa -soveltamisoppaan tarkoituksena on auttaa tilintarkastajia soveltamaan kansainvälisiä tilintarkastus- ja laadunvalvontastandardeja pienten ja keskisuurten yhteisöjen tilintarkastuksessa. Oppas ei kuitenkaan korvaa ISA-standardeihin perehtymistä tai ammatillisen harkinnan käyttöä. Oppaan idea on auttaa tilintarkastajaa muodostamaan tarkempi käsitys ISA-standardien mukaisesti suoritettavasta tilintarkastuksesta. ST-Akatemian kääntämä suomenkielinen versio koostuu kahdesta osasta: ydinkäsitteistä ja käytännön ohjeistuksesta. Ydinkäsitteet-kirja koostuu kattavasti avatuista ja ISA-standardeihin linkitetyistä keskeisistä tilintarkastuksen käsitteistä. Käytännön ohjeistus -kirja koostuu puolestaan tilintarkastuksen riskien arvioinnista, riskeihin vastaamisesta ja raportoinnista. Käytännön ohjeistus tehdään esimerkkiyhtiöiden kautta. Ohjeen ideana on havainnollistaa pienen yhtiön ISA-standardien mukaiset tarkastustoimet (ST-Akatemia, ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa)

ISA-standardien Erityisesti pienissä yhteisöissä huomioon otettavia seikkoja -osiosta löytyy ohjenuoria, kuinka tarkastuksessa voidaan huomioida yhtiön koko. Ohjeet eivät kuitenkaan välttämättä vähennä työn määrää tarkastuksessa. Pienissä yhtiöissä esimerkiksi kontrolliympäristö tunnustetaan usein hyvin erilaiseksi kuin suuressa yhtiössä, mutta ISA-standardin ohjeistus ei poista tarvetta tarkastella yhtiön prosesseja ja niiden kontrolleja. Lisäksi erityisissä seikoissa on myös työkuormaa lisääviä tekijöitä, pienissä yhtiöissä toiminnan jatkuvuuden arvioinnissa voi olla suurempia riskejä kuin suurten yhtiöiden kohdalla. Esimerkiksi pienessä yhtiössä toiminnan jatkuvuuteen vaikuttaa herkemmin luotonantajien toiminta, tärkeän asiakkaan tai keskeisen työntekijän menetys. (ISA)

4 Tilintarkastuksen tulevaisuus

Neljännessä kappaleessa keskitytään nykyisen lainsäädännön epäkohtiin, käsitellään nykymuotoisen tilintarkastuksen ongelmakohtia ja muutostarpeita. Suomessa tilintarkastusten valvova elin on patentti- ja rekisterihallitus (PRH), jonka vastuulla on varmistaa, että suoritettut tilintarkastukset täyttävät lainsäädännön asettamat vaatimukset. Lakisääteinen tilintarkastus perustuu pitkälti suuryritysten tarpeiden pohjalta laadittuihin kansainvälisiin tilintarkastusstandardeihin (Kauppakamari 22.2.2019). Pienempien yritysten kohdalla nämä vaatimukset on hyvin vaikea toteuttaa kannattavasti ja riittävällä varmuudella. Tilintarkastustoimien skaalaamistarpeista kertoo sekin, että PRH:n tilintarkastusten laadunvalvonnan vuosiraportissa vain 55 % tarkastetuista tilintarkastuksista oli suoralta kädeltä hyväksytyjä (vuonna 2018, hyväksytyjä oli 35 %). (PRH, Laaduntarkastuksen vuosiraportti 2019).

Keskuskauppakamarin varatoimitusjohtaja Leena Linnainmaa spekuloi kolumnissaan, ettei alhainen hyväksytyjen tarkastusten määrä ei kuvaa tilintarkastusten laatua, vaan enemmän ylimitoitettuja vaatimuksia, jotka eivät sovellu pien/mikroyritysten tarkastukseen. Yleisluontoisen tarkastuksen analyttinen lähtökulma, jossa korostetaan tilintarkastajan ammatillista harkintaa, voisi hyvinkin korjata tilannetta tarvittavalle tasolle. (Kauppakamari 22.2.2019)

EU:n tavoitteena on ollut keventää pienempien yritysten taloudellisen raportoinnin velvoitteita ja toisaalta tiukentaa suurempien yhteisöjen tilintarkastussäätelyä. EU:n direktiivi 2014/56/EU tilintarkastusdirektiivin 2006/43/EY muuttamiseksi sekä EU:n tilintarkastusasetus 537/2014 tiukentavat tilintarkastusvaatimuksia erityisesti PIE-yhteisöille (listayhtiöt, luottolaitokset, vakuutusyhtiöt). (TEM031:00/2016)

EU:n Tilinpäätösdirektiivin 2013/34/EU mukaan pienten yritysten vuositilinpäätöksiin ei tulisi kohdistaa tilintarkastusvelvollisuutta, koska tilintarkastus voi olla merkittävä hallinnollinen rasite tähän kokoluokkaan kuuluville yrityksille, ja usein samat henkilöt ovat sekä yrityksen omistajia että johtajia, jolloin ulkopuoliselle varmennukselle ei ole suurta tarvetta. Jäsenvaltiot voivat toki määrätä tilintarkastusvelvollisuutta asetuksen määäämiä rajoja pienemmille yrityksille ja näin on esimerkiksi Suomessa toimittu. Direktiivin lähtökohtaisia rajoja noudattaa jo moni jäsenvaltio ja useimmilla jäsenmailla tilintarkastusvelvollisuuden määrittävät liikevaihto- ja taserajat ovat miljoonaluokassa. Kuitenkin vain kolmannes EU-jäsenvaltioista on korottanut lakisääteisen tilintarkastusvelvollisuuden rajoja direktiivin seurauksena. (TEM007:00/2019)

Suomessa tilintarkastusrajat on asetettu erityisen matalalle ja EU-tason vertailulla vain Kyproksella kaikki yhtiöt ovat tilintarkastusvelvollisia ja vain Maltalla on Suomea matalammat tilintarkastusrajat. Vertailukohtaa Pohjoismaista haettaessa Ruotsissa rajat ovat kuitenkin kolmanneksi matalimmat. Muutamissa maissa on kahdenlaisia rajoja, matalampi raja kevyemmälle tarkastustoimille ja korkeampi perinteiselle tilintarkastukselle. (Audit Exemption threshold in Europe)

Taulukko 5. Tilintarkastusrajat 28 EU-jäsenvaltiossa, Norjassa, Islannissa, Sveitsissä ja Turkissa 2020 (Audit Exemption threshold in Europe)

Valtio	Tasearvo (euroa)	Liikevaihto (euroa)	Henkilöstö- määrä
Belgia	4 500 000,00	9 000 000,00	50
Bulgaria	1 000 000,00	2 000 000,00	50
Espanja	2 850 000,00	57 000 000,00	50
Hollanti	6 000 000,00	12 000 000,00	50
Irlanti	6 000 000,00	12 000 000,00	50
Islanti	1 400 000,00	2 800 000,00	50
Italia	4 000 000,00	4 000 000,00	20
Itävalta	5 000 000,00	10 000 000,00	50
Kreikka	4 000 000,00	8 000 000,00	50
Kroatia	2 000 000,00	4 000 000,00	25
Kypros	0,00	0,00	0
Latvia	800 000,00	1 600 000,00	50
Liettua	1 800 000,00	3 500 000,00	50
Luxemburg	4 400 000,00	8 800 000,00	50
Malta	46 600,00	93 000,00	2
Norja	2 500 000,00	625 000,00	10
Portugali	1 500 000,00	3 000 000,00	50
Puola	2 500 000,00	5 000 000,00	50
Ranska	4 000 000,00	8 000 000,00	50
Romania	3 500 000,00	7 000 000,00	50
Ruotsi	150 000,00	300 000,00	3
Saksa	6 000 000,00	12 000 000,00	50
Slovakia	2 000 000,00	4 000 000,00	30
Slovenia	4 000 000,00	8 000 000,00	50
Suomi	100 000,00	200 000,00	3
Sveitsi	18 203 000,00	36 405 000,00	250
Tanska (kevyt tarkastus)	537 000,00	1 075 000,00	12
Tanska (tilintarkastus)	6 000 000,00	12 000 000,00	50
Tsekki	1 500 000,00	3 000 000,00	50
Turkki	5 500 000,00	11 000 000,00	175
Unkari	ei vaikutusta	965 000,00	50
Viro (kevyt tarkastus)	800 000,00	1 600 000,00	24
Viro (tilintarkastus)	2 000 000,00	4 000 000,00	50

Vertaillessa eri maiden tilintarkastusvelvollisuuden rajoja on kuitenkin syytä huomioida maiden omat sääntelyt ja valvonnat. Monissa EU-maissa on kirjanpitäjät ja veroneuvoajat ovat luvanvaraista ja valvottua toimintaa. Suomessa tämä sääntely ja luvanvaraisuus kohdistuu sen sijaan vain tilintarkastajiin. (TEM031:00/2016)

4.1 Vanhat ehdotukset

Edeltävä tilintarkastuslain muutosehdotus oli käsitteillä vuonna 2018 ja lakimuutoksen oli tarkoitus astua voimaan 1.1.2020. Tällöin Työ- ja elinkeinoministeriö lähetti 22.8.2018 lausunnon esityksen tilintarkastuslain muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tilintarkastuslaissa säädettyä yhteisöjen tilintarkastusvelvollisuutta. Muutoksella nostettaisiin lakisääteistä tilintarkastusvelvollisuutta määrittäviä rajoja niin, että kirjanpitolaisten mikroyritysmääritelmän täyttävät osakeyhtiöt, kommandiittiyhtiöt ja avoimet yhtiöt rajattaisiin tilintarkastusvelvollisuuden ulkopuolelle. Tämä muutos olisi tarkoittanut, että tuhannet yhtiöt olisivat vapautuneet lakisääteisestä tilintarkastusvelvollisuudesta. Yritysten kuitenkin arvioitiin usein hankkivan tilintarkastuspalveluita vapaaehtoisesti.

Kirjanpitolaissa määritellään mikroyritykseksi kirjanpitovelvollinen, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä: 1) taseen loppusumma 350 000 euroa; 2) liikevaihto 700 000 euroa; 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 10 henkilöä. Tilintarkastaja voidaan nykyisin jättää valitsematta yhteisössä, jossa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täytynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä: 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa; 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa; tai 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä. Mikäli muutos olisi mennyt läpi, olisi se tarkoittanut, että enintään 33 000 osakeyhtiöltä ja 3 800 henkilöyhtiöltä olisi poistunut tilintarkastusvelvollisuus. Lakivalmistelun työryhmälle annetuilla lausunnoilla arvioitiin, että mikroyrityksen tilintarkastuskustannukset olisivat n. 500-1 000 euroa vuodessa. Tilintarkastuskustannusten uudelleenohjaus muihin liiketoiminnan muuhun toimintaan olisi ollut kokonaisuudessaan merkittävä erä. (TEM031:00/2016)

Lakiehdotusta tilintarkastusvelvollisuuden poistamisesta mikroyrityksille ei esitetty eduskunnalle hallituksen päätöksestä johtuen. Esitys sai vahvaa kritiikkiä lausuntokierroksella harmaan talouden selvityksyksiköltä ja poliisihallitukselta sekä tilintarkastusalan toimijoilta. Useissa lausunnoissa korostettiin tilintarkastuksen merkitystä laajemmin yhteiskunnan ja

sidosryhmien kannalta. Rajojen nostoa vastustaneiden mielestä pääosa katsoi, että rajojen pitäisi pysyä ennallaan. Lausuntokierroksen kommentteina lakisääteinen tilintarkastus on koko yhteiskunnan etu, koska tilintarkastus parantaa tilinpäätösten laatua ja lisää taloudellisen informaation luotettavuutta. Lisäksi lausunnoissa todettiin, että tilintarkastajat antavat suhteellisesti eniten kielteisiä lausuntoja juurikin mikroyrityksistä ja verohallinto kohdistaa suurimman osan harmaan talouden tarkastuksistaan juurikin mikroyrityksiin.

(TEM031:00/2016)

4.2 Käsitteillä oleva säädösvalmistelu

Vanhan ehdotuksen kariuduttua Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 1.3.2019 työryhmän valmistelemaan lakisääteistä tilintarkastusta kevyemmän tarkastuksen käyttöönottamisen edellyttämiä muutoksia tilintarkastuslainsäädäntöön. Esityksessä ehdotetaan muutoksia tilintarkastuslakiin siten, että lakiin lisättäisiin säännökset tilintarkastajan tekemästä nykyistä tilintarkastusta kevyemmästä tarkastuksesta mikroyrityksille. Kevyempi tarkastus mukailisi pitkälti kansainvälistä yleisluontoisen tarkastuksen standardia ja toisi vaihtoehtoisen tarkastusmuodon mikroyritysten tarkastukselle. (TEM007:00/2019)

Yleisluontoisen tarkastuksen ISRE-2400 -standardin lisäksi esitys sisältää vaatimukset määrättyjen veroerien vastaavuuden tarkastuksesta, jonka tavoitteena on estää harmaan talouden kasvua (TEM007:00/2019). Yleisluonteisen tarkastuksen standardia on käsitelty enemmän seuraavassa kappaleessa.

Aikaisemmasta ehdotuksesta poiketen lakimuutoksessa ei esitetä muutosta tilintarkastusrajoihin, mutta kirjanpitolain mukaisen mikroyritysmääritelmän täyttävät yhtiömuotoiset yritykset ja osuuskunnat saisivat valita kevyemmän tarkastuksen perinteisen tilintarkastuksen tilalle. Poikkeuksina olisi verotukseen liittyvien velvoitteiden laiminlyöneet yhtiöt, jotka eivät voisi valita yleisluontoista tarkastusta myöskään seuraavalle tilikaudelle. Soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös asunto-osakeyhtiöt, säätiöt, yhdistykset ja muut oikeushenkilöt. (TEM007:00/2019)

Voimassa olevaan tilintarkastuslakiin ehdotetaan samalla selkeyttämistä kansainvälisten tilintarkastusstandardien asemasta hyvä tilintarkastustavan lähteenä, lisäksi osakeyhtiölaikiin ja osuuskuntalakiin esitetään tarvittavat muutokset, jotta vähemmistöllä olisi oikeus edellyttää tilintarkastusta myös niissä tilanteissa, joissa yhteisö ei ole tilintarkastusvelvollinen. Rahanpesulain soveltamista esitetään myös kattamaan lakisääteistä yleisluontoista tarkastusta. Ehdotettujen lakimuutosten olisi tarkoitus astua voimaan 1.1.2022 siten, että

yleisluonteista tarkastusmuotoa voitaisiin käyttää ensimmäistä kertaa aikaisintaan 31.12.2021 päättyneiltä tilikausilta. Uusimpien arvioiden mukaan yleisluonteisin tarkastuksen piiriin kuuluisi 35 000 osakeyhtiötä, noin 1 000 henkilöyhtiötä ja noin 160 osuuskuntaa. (TEM007:00/2019)

4.3 Yleisluonteisen tarkastuksen standardi

Yleisluontoisen tarkastuksen esitykset perustuvat pitkälti ISRE 2400 -standardiin. ISRE 2400 on kansainvälinen yleisluontoisen tarkastuksen standardi, jonka on laatinut International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) ja julkaissut International Federation of Accountants (IFAC), suomen kielelle käännoistyön on suorittanut Suomen Tilintarkastajat ry. (ISRE 2400).

ISRE 2400 -standardin kevyempien vaatimusten ansiosta tilintarkastus olisi mahdollista suorittaa kustannustehokkaammin niille asiakkaille, joille rajoitetumpi varmuus on riittävä. ISRE 2400 standardin mukaisen tilintarkastuksen tavoitteena on hankkia pääasiallisesti tiedusteluja ja analyttisiä toimenpiteitä suorittamalla rajoitettu varmuus siitä onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena tarkasteltuna olennaista virheellisyttä ja näin mahdollistaa johdon päätöksen esittäminen siitä, onko hänen tietoonsa tullut mitään, mikä antaisi hänelle syyn uskoa, ettei tilinpäätöstä ole kaikilta olennaisilta osiltaan laadittu sovellettavan tilinpäätösnormiston mukaisesti; ja raportoida tilinpäätöksestä kokonaisuutena sekä kommunikoida tämän standardin vaatimalla tavalla. (ISRE 2400)

Olenaisena erona perinteiseen ISA standardin mukaiseen tilintarkastukseen löytyy haetusta varmuustasosta. ISRE 2400 standardin mukaan tavoitteena on rajoitettu varmuus, kun ISA 200 standardin mukaan haetaan kohtuullista varmuutta. Tarkastustoimenpiteissä on myös eroja, sillä ISRE 2400 mukaan tarkastus suoritetaan pääasiallisesti tiedusteluilla ja analyttisillä toimenpiteillä. Lisäksi ISA standardin kohtuullinen varmuus ei salli tilintarkastajan lausuvan, että onko hänen tietoonsa tullut mitään, mikä antaisi hänelle syyn uskoa, ettei tilinpäätös ole laadittu kaikilta olennaisilta osilta tilinpäätösnormiston mukaisesti. (ISRE 2400; ISA 200)

ISRE 2400 määrittää analyttiset toimenpiteet seuraavasti: taloudellisen informaation arvioinnit, jotka tapahtuvat analysoimalla sekä taloudellisia että muiden kuin taloudellisten tietojen välillä olevia vakuuttavalta tuntuvia yhteyksiä. Analyttisiin toimenpiteisiin kuuluu myös tarvittava tutkiminen, jotka kohdistuvat tunnistettuihin vaihteluihin tai suhteisiin, jotka ovat ristiriidassa muun relevantin tiedon kanssa tai jotka merkittävästi poikkeavat odotetusta arviosta. (ISRE 2400)

Tiedustelut ja analyttiset toimenpiteet ovat nopeammin tehtävissä kuin perinteiset tilintarkastustoimet ja ISRE 2400 standardin salliessa suurempi havaitsemisriski rajoitettua varmuutta tavoitellessa mahdollistaa tarkastustoimien skaalaamisen tarkastettavan kohteen mukaisiksi. Mikroyritysten tarkastusten kustannusten optimoinniksi myös ulkopuolisten vahvistusten pyynnöt on jätetty ISRE standardin ulkopuolelle, näin ollen tilintarkastajan ei tarvitse pyytää ulkopuolisia vahvistuksia esimerkiksi pankkitilien saldoista. Näin säästyy tarkastettavan yhtiön varoja ja tarkastajan aikaa. (ISRE 2400)

Lisäksi ISA standardien riskilähtöisyys ja niiden arviointi on ISRE standardissa kuvattu eritavalla. ISRE standardissa puhutaan todennäköisistä virheistä. Erinäisten riskien tunnistamisvaiheet ja niihin vastaaminen suoraviivaistetaan niin, että toimeksiannon suorittajan on muodostettava käsitys yhteisöstä ja sen toimintaympäristöstä sekä sovellettavasta tilinpäätösnormistosta tunnistaa tilinpäätöksen alueet, joilla olennaisia virheellisyyksiä todennäköisesti esiintyy, ja saadakse näin perustan kyseisiin alueisiin kohdistettavien toimenpiteiden suunnittelemiselle. (ISRE 2400)

5 Kyselytutkimus

Hyvän tutkimuksen perusvaatimukseen kuuluu tutkimuksen validiteetti, reliabiliteetti sekä objektiivisuus. Validiteetin varmentamiseksi tutkimusta luodessa tutkimuksen tarkoitus oli tarkoin määritetty ja suunniteltu. Tutkimus pyrittiin myös pitämään kompaktina, jotta mahdollisimman moni ehtisi vastata kyselyyn ja saavutettaisiin korkea vastausprosentti. Reliabiliteetin varmentamiseksi ei voi tehdä suuria tulkintoja, jos perusjoukko jää liian pieneksi tai vastausprosentti huonoksi. Myös tutkimuksen datan käsittelyssä täytyy olla tarkkana, ettei tietoja kerätessä, syötettäessä tai käsitellessä tee virheitä. Tulosten tulkinnassa täytyy myös olla skeptinen, eikä niitä voi yleistää, jos otoskoko on kovin pieni. (Heikkilä 2014)

5.1 Opinnäytetyön toteutustapa

Opinnäytetyön empiirinen osuus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Kvantitatiivisessa kyselytutkimuksen tuloksia kuvataan tilastoin ja taulukoin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mikroyritysten kokemuksia tilintarkastuksesta. Tutkimuksen perusjoukon rajaus mikroyrityksiin varmisti myös kvantitatiivisen tutkimuksen vaativan kohdennetun perusjoukon tutkimuksen ja tutkittavien määrän takaaman laadun. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavien joukon tulee olla tarpeeksi suuri riittävän laadun takaamiseksi. Kvantitatiivinen tutkimuksessa argumentoidaan lukujen ja niiden välisten tilastollisten yhteyksien avulla, joten myös sen takia tutkimukseen osallistuvan joukon tulee olla tarpeeksi suuri. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmin, koska siten saatiin suurempi määrä vastauksia kuin esimerkiksi tutkittavien yksilöhaastatteluilla. (Alasuutari 2011)

5.2 Kyselyn laatiminen

Kyselytutkimuksen tutkimuskohteet saatiin Bisnoden yritystietokannan kautta ja kriteerit täyttäviä yhteystietoja saatiin 38 619 kappaletta. Kriteereinä käytettiin yhtiön kokoa liikevaihdolla ja henkilöstömäärällä rajattuna. Rajat asetettiin yritystietokannan ja mikroyritysten koon määritelmien puitteissa. Yhteystietoja haettiin, sekä yhtiön ylimmästä johdosta, että talousvastaavien puolelta. Toimiala- tai aluerajauksia tietokantahauissa ei tehty. Kyselyn lähettämisen jälkeen kuitenkin huomattiin, että yritystietokanta ei ollut aivan ajan tasalla, sillä sähköpostini täytyi automaattisista viesteistä, joissa informoitiin vastaanottajan sähköpostin olevan pois käytöstä ja yritystoiminnan loppuneen. Lisäksi sain paljon viestejä vastaanottajilta, jotka informoivat yritystoimintansa olevan huomattavasti isompaa kuin mitä asetetut kriteerit olivat. Nämä tekijät huomioon ottaen vastausprosentti 4,5 % oli

odotettavissa ja vastausprosentti on hyvä. Datan luoma epävarmuus vaikuttaa kuitenkin heikentävästi tutkimuksen validiteettiin.

Tutkimuksen kysymykset laadittiin parhaan mukaan niin, että objektiivisuus säilyisi hyvän tutkimustavan mukaisena. Väittämät voivat olla luonteeltaan johdattelevia, mutta väittämiä aseteltiin vastakkaisille näkökulmille objektiivisuuden varmistamiseksi. Samalla tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa mahdollinen vastausten vinouma (Heikkilä 2014). Mahdollista vinoumaa analysoitiin taustakysymyksiä vastausten perusteella ja ei huomattu suurta painotusta taustakysymysten vastauksissa.

Kyselylomakkeessa ei käytetty suoraan avoimia kysymyksiä, mutta tarkemman tiedon saamiseksi moneen valintakysymykseen jätettiin selitekenttä, mikäli suoraan sopivaa vaihtoehtoa ei löydy. Valinta- ja monivalintakysymysten lisäksi kyselyssä käytettiin Likertin asteikon mukaisia väittämäkysymyksiä. Likertin asteikon väittämissä käytetään tavallisesti 4- tai 5-portaista asteikkoa, jossa ääripäissä on täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä (Heikkilä 2014). Tutkimuksessa käytettiin 5-portaista Likertin asteikkoa, jossa keskimmäisenä arvona määritettiin en osaa sanoa -vaihtoehdoksi, sillä vastaajien monimuotoisuuden takia ei voida olettaa, että jokaisella olisi mielipidettä annetulle väittämälle.

Tutkimuksen taustakysymykset laadittiin hyvin kattaviksi, jotta itse tutkimuskysymyksille löytyisi laaja muuttujapohja poikkeuksien havaitsemiseksi ristiintaulukointia tehdessä. Likertin asteikon kysymyksissä (kysymykset 12) tutkittiin vastaajien mielipiteitä tilintarkastuksen hyödyistä erinäisissä yhtiön toiminnan osa-alueissa. Lisäksi Likertin asteikolla tiedusteltiin vastaajien mielipiteitä tilintarkastuksen tarpeellisuudesta ja kustannuksista sekä tiedusteltiin vastaajien näkökulmia tilintarkastuksen osallisuudesta harmaan talouden torjumisessa.

Taulukko 6. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen:

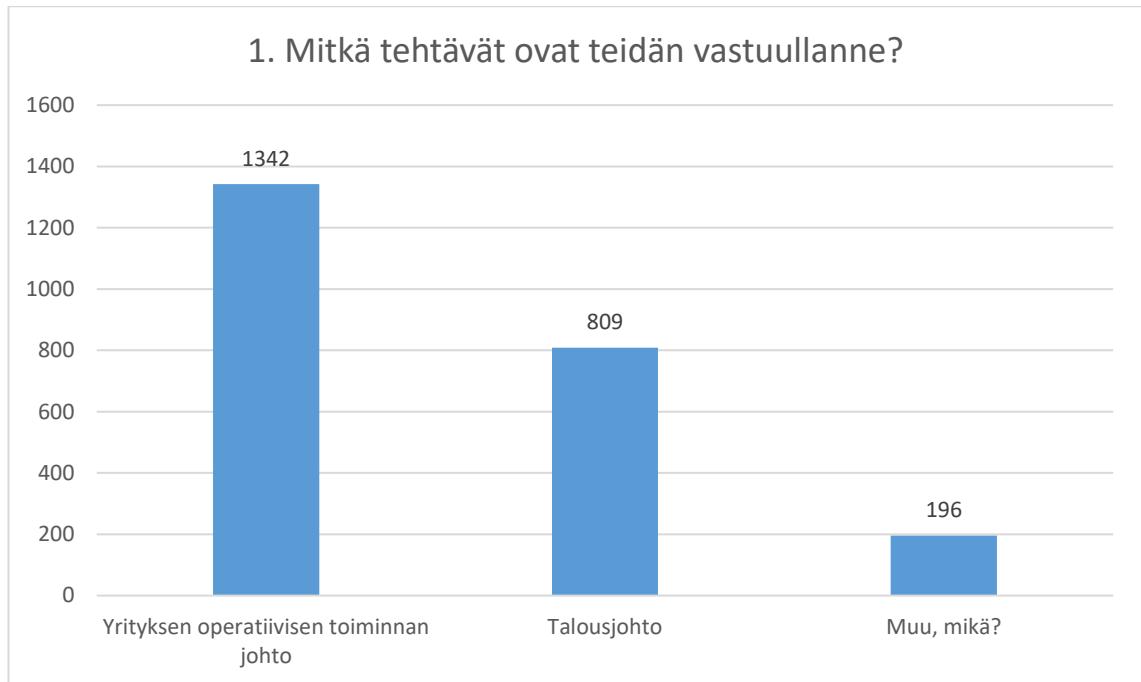
Tutkimusongelmat	Kyselylomakkeen kysymysnumero
Onko perinteinen tilintarkastus liian raskas toimenpide mikroyrityksen näkökulmasta?	Likertin asteikon kysymykset 12
Mikäli laki mahdollistaa kevyemmät tarkastustoimet, haluaako mikroyritykset ottaa kevyemmät tarkastukset käyttöön?	kysymys 13
Saako mikroyritykset tilintarkastajalta tukea yrityksen toimintaan?	Likertin asteikon kysymykset 12

Saatekirje voi ratkaista, ryhtyykö vastaaja täyttämään lomaketta ja saatekirjeessä myös avattiin tutkimuksen toteuttaja, tavoite, käytötapa, kohderyhmä ja vastausten takaraja. Lisäksi saatekirjeessä kommentoitiin tietojen ehdottomasta luottamuksellisuudesta ja kannustimien avulla pyrittiin saamaan mahdollisimman hyvä vastausprosentti. Kannustimen vaatima yhteystieto eriytettiin muista vastauksista niin, ettei sitä pysty yhdistämään annettuihin vastauksiin ja kannustimen arvontaan osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Näillä toimenpiteillä saatiin maksimoitua vastausprosentti ja samalla minimoitua vastausten vioumaa.

5.3 Taustakysymykset

Taustakysymyksien ideana oli antaa muuttuvia tekijöitä kyselytuloksen varsinaisten vastausten tulkintaan ristiintaulukoimalla taustakysymyksen tekijöitä varsinaisten kysymysten vastauksiin. Taustakysymykset laadittiin mahdollisimman laajaksi, jotta vastausten vertailuun löytyi varmasti riittävästi erottavia tekijöitä.

Ensimmäisessä taustakysymyksessä kartoitimme monivalintakysymyksellä kyselyn vastaajien vastuualueita. Vastaajista 78 % oli vähintään yrityksen operatiivisessa johdossa, mutta moni valitsi monivalintakysymyksen luonteen mukaan kaikki vaihtoehdot omalle vastuulle. Muu, mikä vastaukset kattoivat laajan skaalan erinäisiä tehtäviä myynnistä, henkilöstöhallintoon, mutta suurin osa muista vastauksista avasi kaiken olevan kyseessä olleen vastaajan vastuulla. Yksilöllisten vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



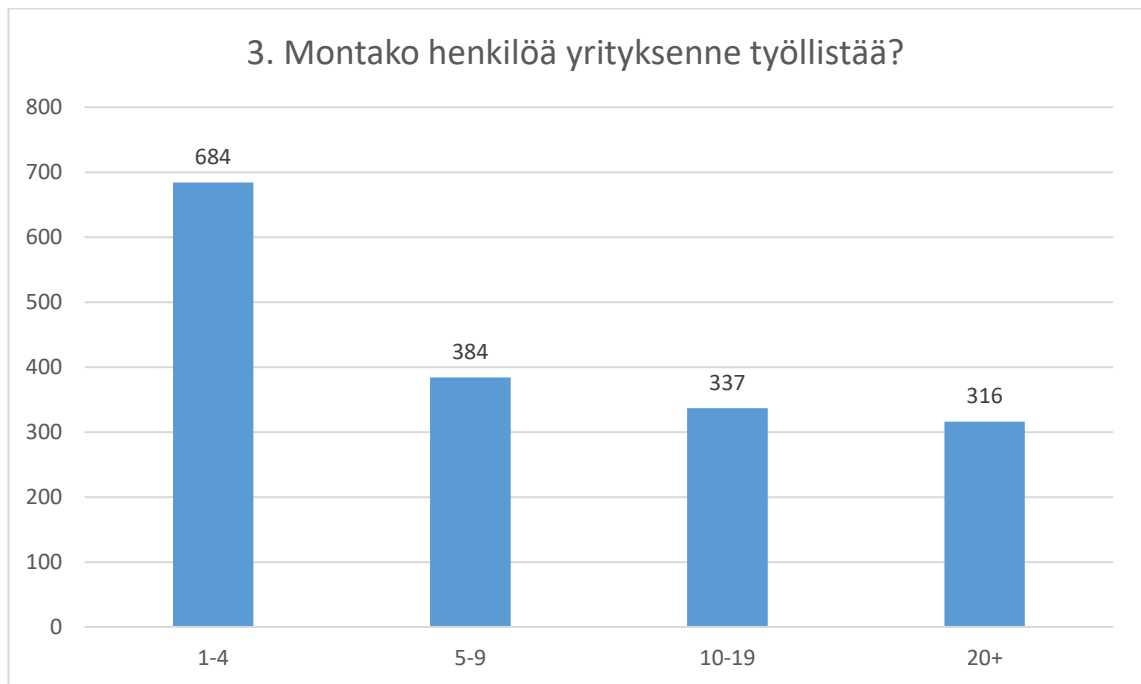
Kuvio 4. 1. Mitkä tehtävät ovat teidän vastuullanne?

Toisessa taustakysymyksessä kartoitimme vastaajien asemaa yhtiön omistuksessa. Vastaajista 78 % (1350 kpl) oli yhtiössä myös omistusasemassa. Vastausjakauma kuvaa hyvin haettua pienyhtiöjoukkoa, jota tutkimuksessa on tarkoitus haastatella. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



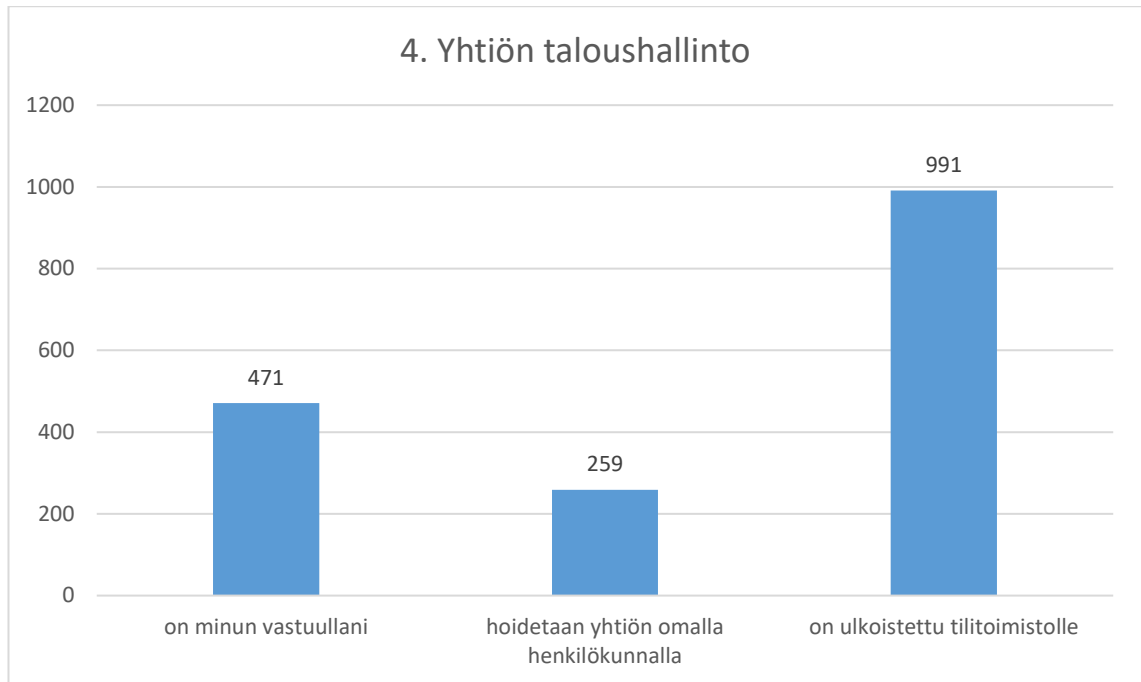
Kuvio 5. 2. Oletko yhtiössä myös omistusasemassa?

Kolmannessa taustakysymyksessä kartoitimme yhtiön henkilöstömäärää. Tutkimuskohteiden parametreista huolimatta mukaan sattui huomattava määrä henkilöstöltään suurempia yhtiöitä. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



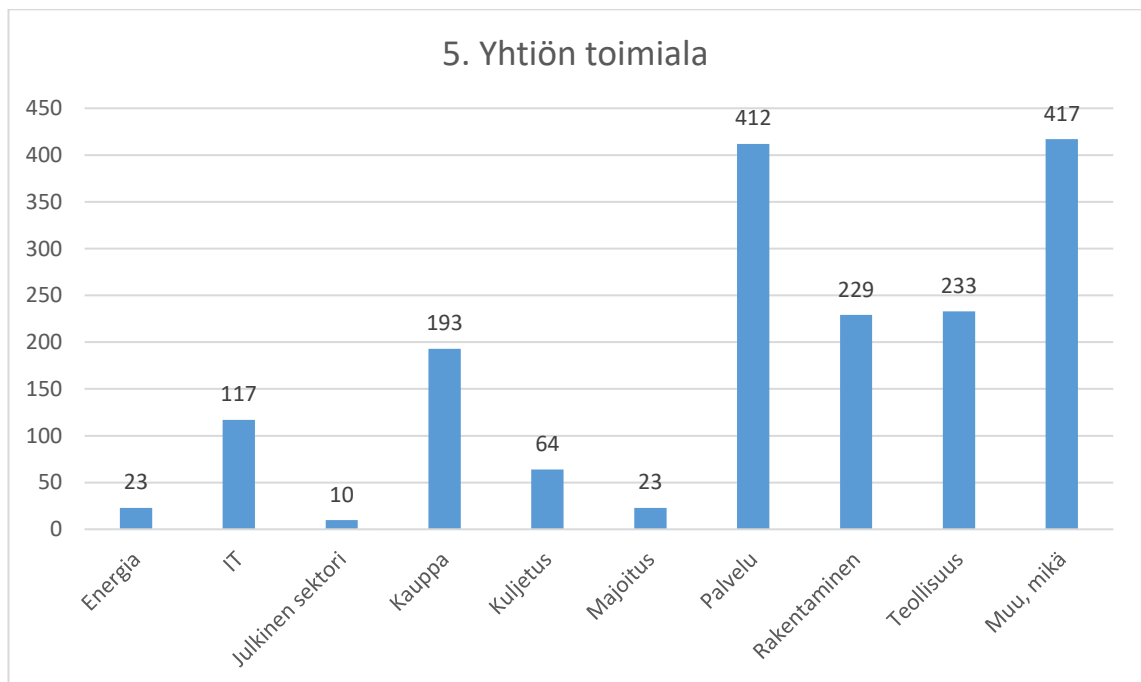
Kuvio 6. 3. Montako henkilöä yrityksenne työllistää?

Neljännessä taustakysymyksessä kartoitimme yhtiön taloushallinnon hoitoa. Vastaajista 991 kpl (58 %) on ulkoistanut taloushallinnon tilitoimistolle. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



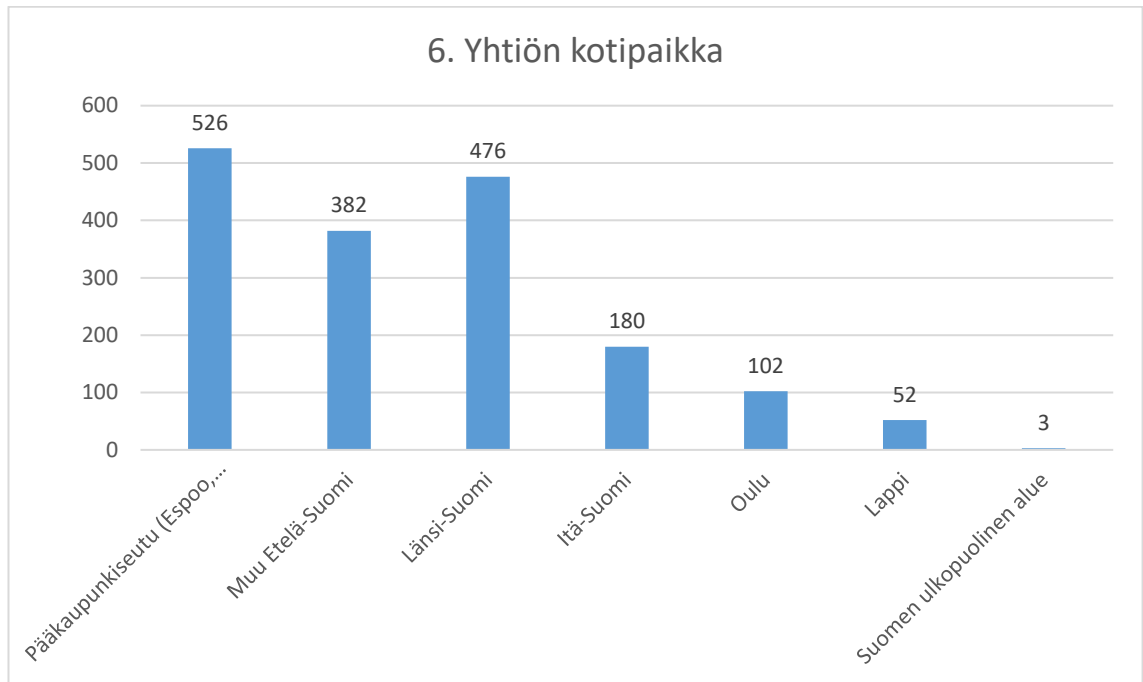
Kuvio 7. 4. Yhtiön taloushallinto

Viidennessä taustakysymyksessä kartoitimme vastaajien toimialoja. Suurin osa vastaajista kuului palvelualalle, mutta muiden osuus oli myös suuri. Moni muu, mikä-vastauksista liittyi kiinteistöihin, isännöintiin, konsultointiin, taloushallintoon ja terveysalaan. Suuri osa näistä olisi luokiteltavissa valmiiksi annettuihin alavaihtoehtoihin, mutta tarkempi erittely olisi nähtävästi ollut tarpeen. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



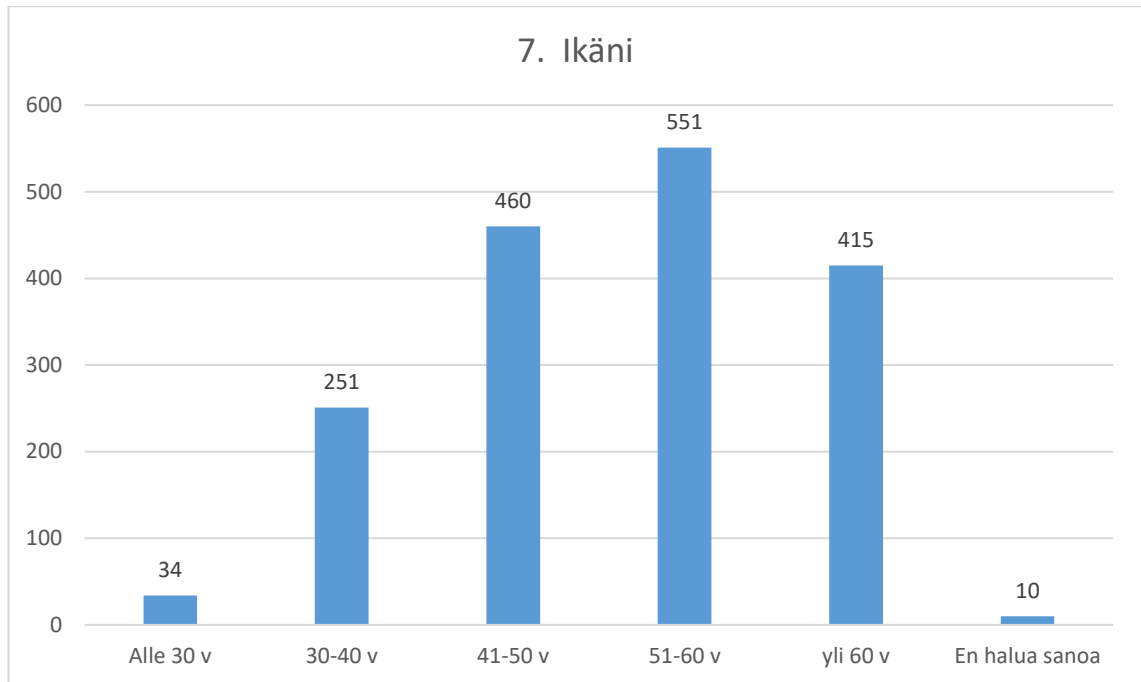
Kuvio 8. Yhtiön toimiala

Kuudennessa taustakysymyksessä kartoitimme yhtiöiden kotipaikkakuntia. 80 % vastaajista oli joko Etelä- tai Länsi-Suomesta. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



Kuvio 9. Yhtiön kotipaikka

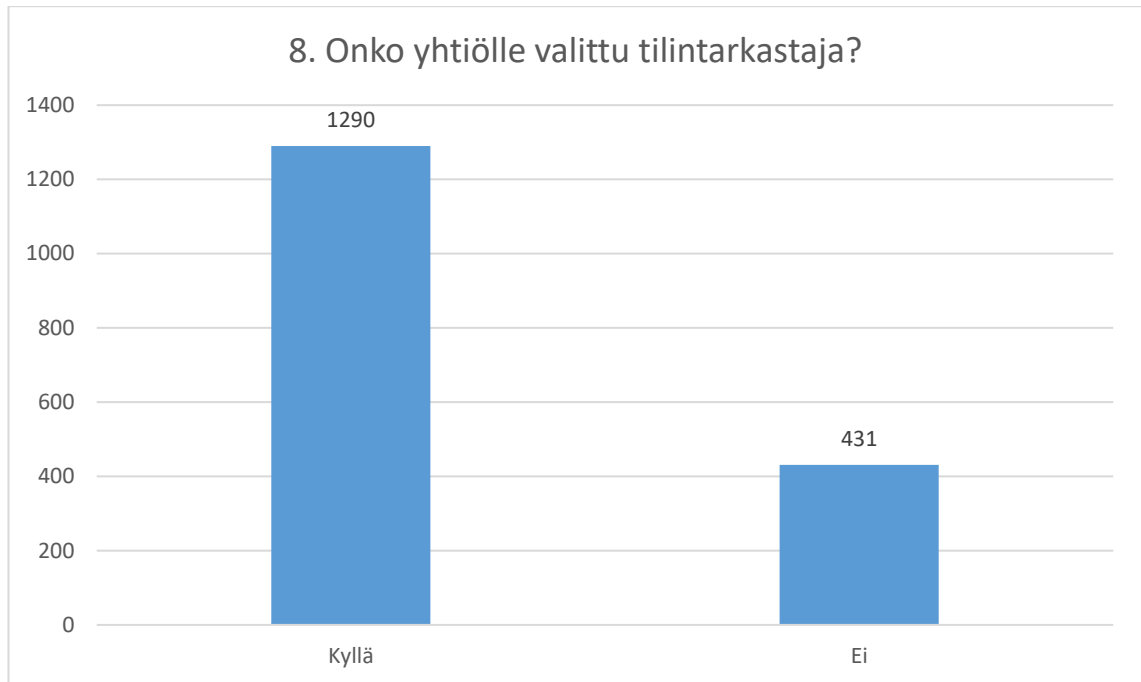
Seitsemännessä taustakysymyksessä kartoitimme vastaajien ikää. Vastaajien keskiarvo asettui luokkien 41-50 v ja 51-60 väliin ja mediaani-ikäryhmä oli 51-60 v. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



Kuvio 10. 7. Ikäni

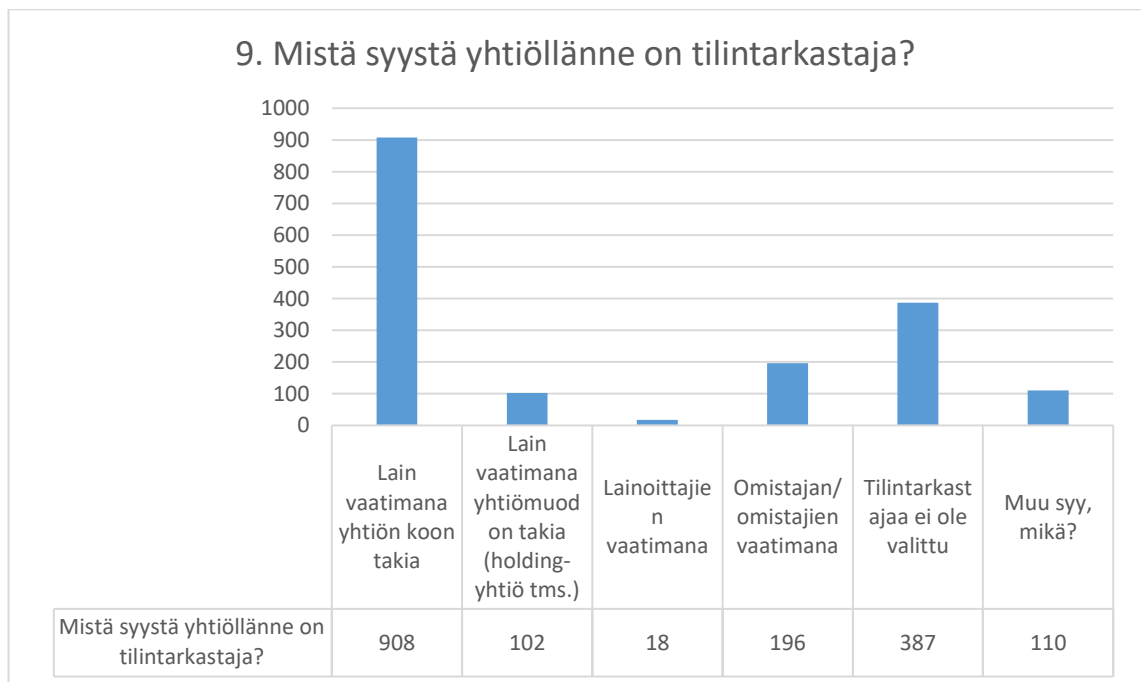
Kahdeksannessa kysymyksessä halusimme vielä varmistaa, että yhtiö on tilintarkastusvelvollinen, jotta tutkimus koskee juurikin kyseistä vastaajaa.

Kyselyn saatekirjeestä huolimatta 25 % (431) kyselyyn vastanneista ei ollut tilintarkastusvelvollisia ja kysely oli rakennettu niin, että 9. kysymyksen jälkeen kysely päättyi vastaajille, jotka eivät olleet tilintarkastusvelvollisia. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



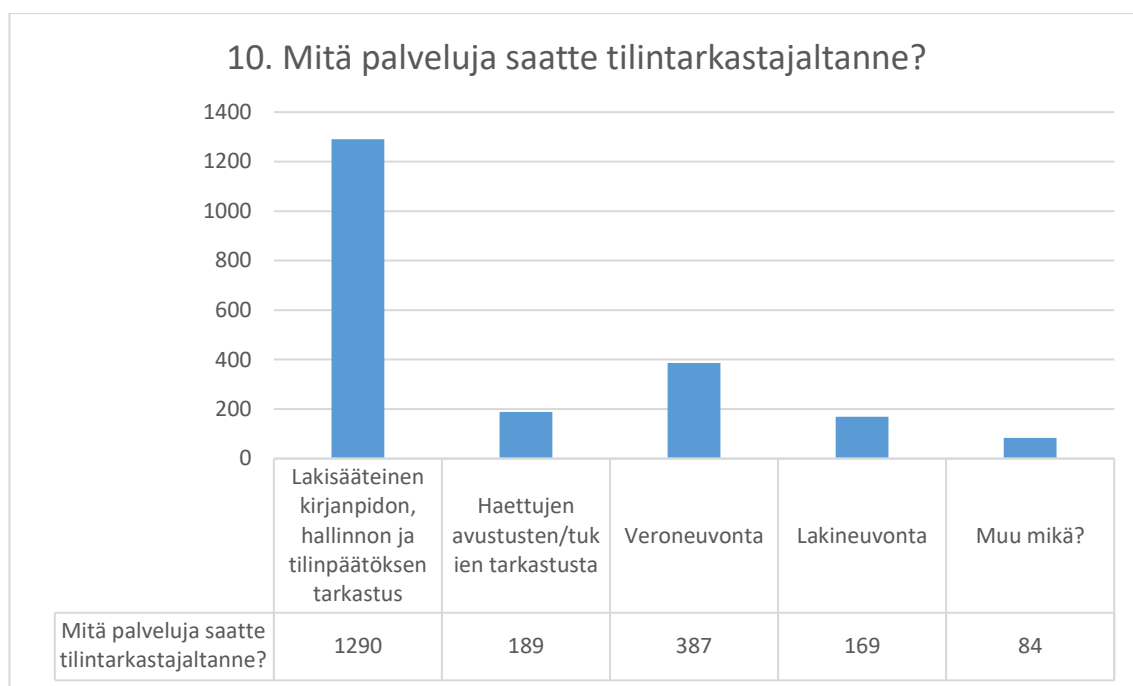
Kuvio 11. 8. Onko yhtiölle valittu tilintarkastaja

Yhdeksännen kysymyksen tarkoitus oli kartoittaa mistä syystä yhtiö on valinnut tilintarkastajan. Muu syy, mikä vastauksista enemmistö oli kirjoittanut vastaukseksi, että tilintarkastajaa ei ole valittu, mikä selittää kysymyksen kahdeksan ja yhdeksän vastausten väliset erot ei tilintarkastusvelvollisista yhtiöistä. Tähän kysymykseen päättyi ei tilintarkastusvelvollisten vastaukset. Vastaajien lukumäärä 1721 kpl.



Kuvio 12. 9. Mistä syystä yhtiöllänne on tilintarkastaja?

Kymmenennessä kysymyksessä tutkittiin, että mitä palveluita tutkittavat tilintarkastajilta saavat. Yleisin palvelu toki oletettavastikin oli lakisääteistä kirjanpidon, hallinnon ja tilinpäätöksen tarkastusta (1291), mutta moni sai tilintarkastajilta veroneuvontaa (387 kpl) ja haettujen avustusten/tukien tarkastusta (189 kpl). Muita vastauksia saatiin 84 kpl ja niistä ilmeni, että tilintarkastajiin luotetaan monissa eri asiantuntijatehtävissä kuten arvonmäärityksissä, sukupolvenvaihdoksen neuvonnoissa ja erinäisten eritystarkastusten suorittamisissa.



Kuvio 13. 10. Mitä palveluja saatte tilintarkastajaltanne?

5.4 Tutkimuskysymykset

Ensimmäisessä varsinaisessa tutkimuskysymyksessä selvitettiin, että mitkä asiat tutkittavat kokevat suurimmiksi hyödyiksi tilintarkastajien toimista. Kysymys oli monivalintakysymys, joten tutkittavat saivat vastata useita asioita samalla.

Koko populaatiosta katsottuna apu yhtiön hallinnollisten vaatimusten täyttämässä koettiin hyödyllisimmäksi (696 kpl) ja varmuus yhtiön taloudellisesta tilanteesta oli lähellä toisena (633 kpl), lainoittajien vaatimus tuli harvemmin esille (152 kpl) ja muita syitä oli yhteensä 261 kpl. Muista syistä parhaiten seille nousi uskottavuus muita sidosryhmiä kohtaan ja muissa hyödyissä todettiin myös paljon, ettei tilintarkastuksesta koeta olevan hyötyä lainkaan. Vastaajien määrä 1334 kpl.



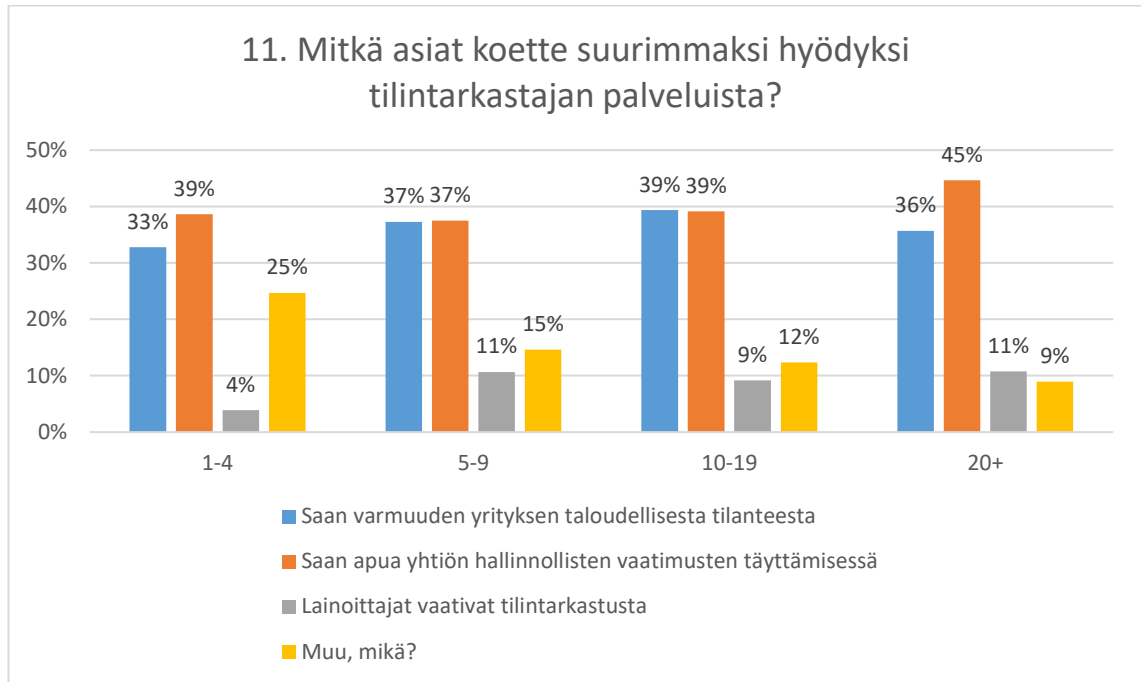
Kuvio 14. 11. Mitkä asiat koette suurimmaksi hyödyksi tilintarkastajan palveluista?

Vastausta tutkittiin myös taustakysymysten kautta ja huomattavin poikkeama saatiin vertailemalla omistusasemassa olevia vastaajia ei omistusasemissa oleviin vastaajiin. Ei omistusasemassa olevat vastaajat kokivat saavansa apua yhtiön hallinnollisten vaatimusten täyttämässä huomattavasti omistusasemassa olevia enemmän (eroa 7 prosenttiyksikköä), kun puolestaan omistusasemassa olevat eivät kokeneen saavansa hyötyä tilintarkastuksesta samalla tavalla.



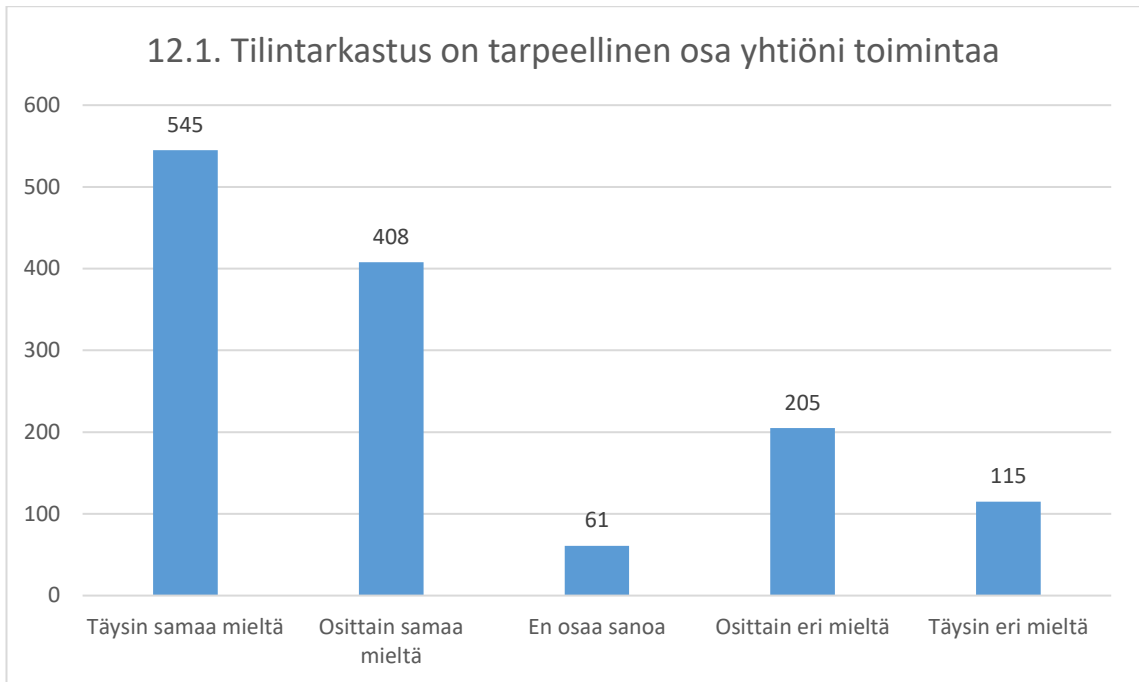
Kuvio 15. 11. Kysymys jaoteltuna vastaajan omistusaseman mukaan

Sama ero näkyi selkeästi tutkittavien yritysten kokoa tarkastellessa. Mitä suurempi yhtiö kyseessä, sitä todennäköisemmin vastaaja koki saavansa selkeitä hyötyjä tilintarkastajan toimista, mutta pienemmissä yhtiöissä koetut hyödyt jäivät pienemmiksi. 1-4 henkilöä työllistävien yhtiöiden kohdalla joka neljäs vastasi kysymykseen ”muu, mikä?” ja näistä vastauksista valtaosa koki tilintarkastuksen joko välttämättömänä pahana tai täysin hyödyttömänä.



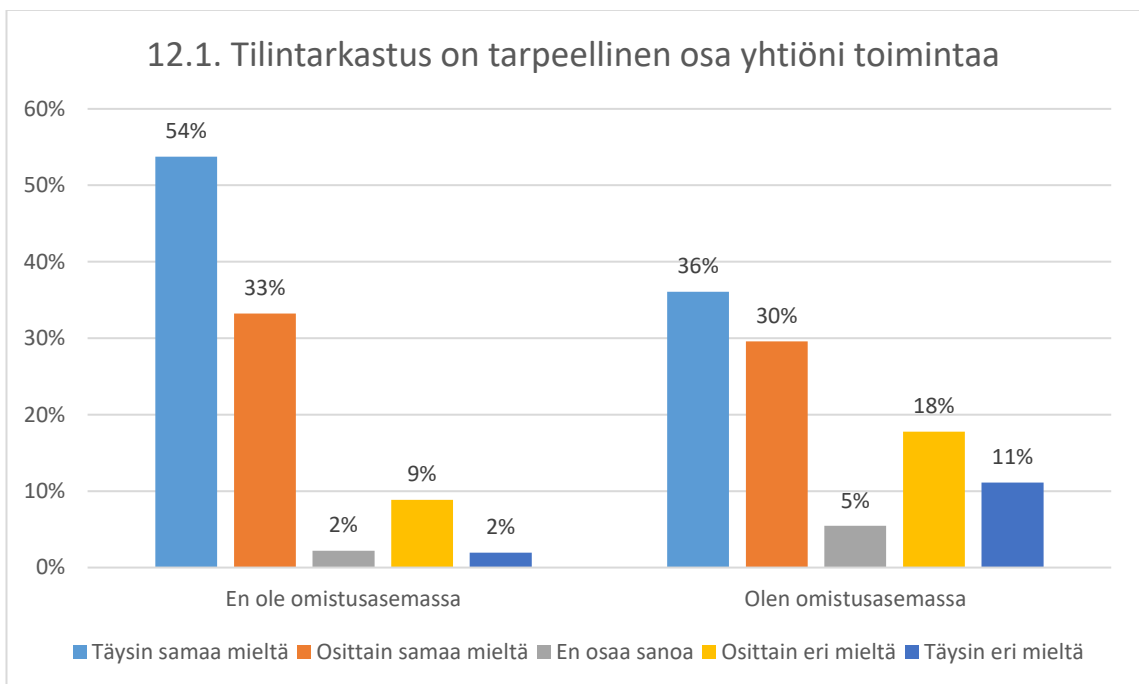
Kuvio 16. 11. Kysymys jaoteltuna henkilöstömäärän mukaan

Ensimmäisessä Likertin-asteikon tutkimuskysymyksessä kartoitettiin näkemyksiä tilintarkastuksen tarpeellisuudesta. Vastauksia kertyi kokonaisuudessaan 1334 kpl ja vastausten keskiarvo oli 2,2 (1 ollessa täysin samaa mieltä ja 5 ollessa täysin eri mieltä). Vähintään osittain samaa mieltä olevia on yli 71 % koko populaatiosta.



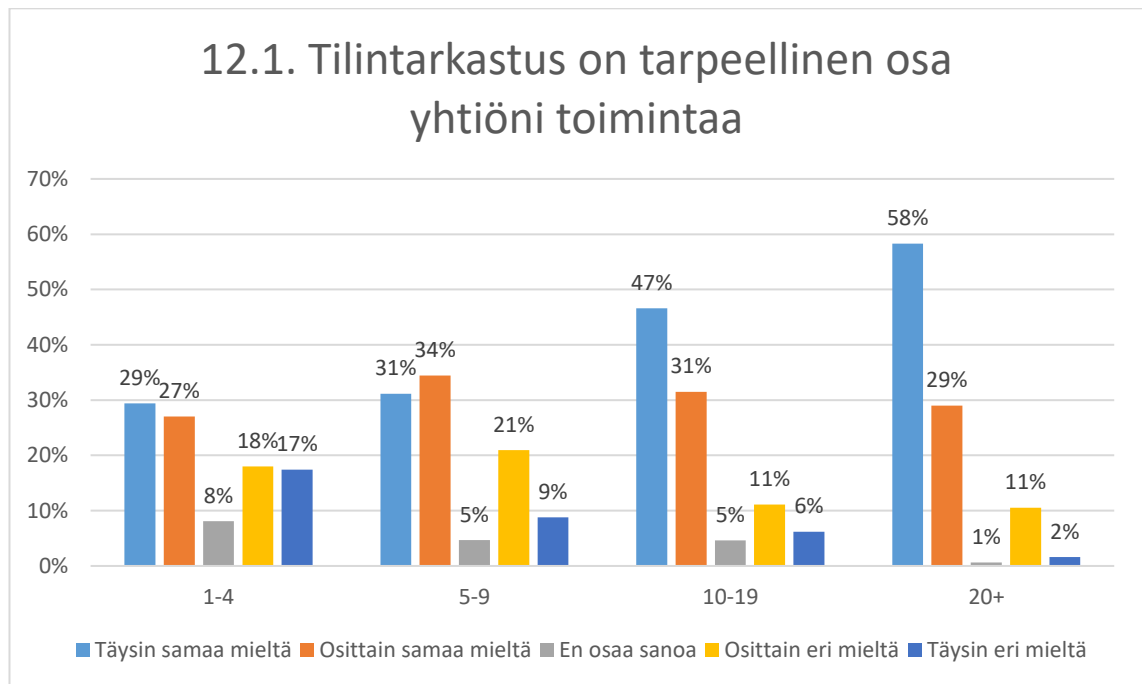
Kuvio 17. 12.1. Tilintarkastus on tarpeellinen osa yhtiöni toimintaa

Tätäkin vastausta tutkittiin myös taustakysymysten kautta ja huomattavin poikkeama saatiin vertailemalla omistusasemassa olevia vastaajia ei omistusasemissa oleviin vastaajiin. Ei omistusasemassa olevat vastaajat kokivat tilintarkastuksen huomattavasti tarpeellisemmaksi osaksi yhtiön toimintaa kuin mitä omistusasemassa olevat kokivat. Vähintään osittain samaa mieltä väittämän kanssa oli omistusasemassa olevista henkilöistä 66 % (639 kpl) kun puolestaan ei omistusasemassa olevista vastaava määrä oli 87 % (314 kpl).



Kuvio 18. 12.1. Kysymys jaoteltuna vastaajan omistusaseman mukaan

Sama trendi linkittyy alla olevaan henkilöstömääräjaotteluun, jossa selviää, että mitä pienempi yhtiö kyseessä sitä vähemmän tilintarkastus koetaan hyödylliseksi osaksi yhtiön toimintaa.



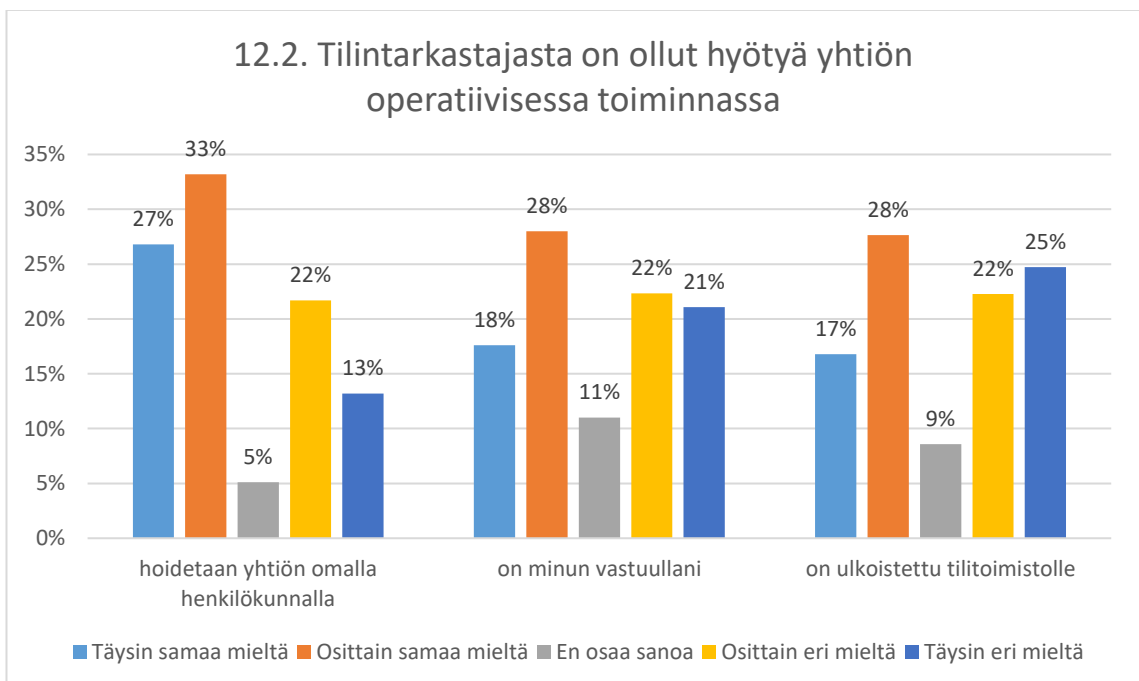
Kuvio 19. 12.1. Kysymys jaoteltuna henkilöstömäärän mukaan

Toisessa Likertin-asteikon tutkimuskysymyksessä kysyttiin, että kokeeko tutkittava saaneen hyötyä tilintarkastajasta yhtiön operatiivisessa toiminnassa. Tilintarkastajaa rajoittaa riippumattomuusvaatimukset, mutta joissain tilanteissa avustaminen on mahdollista. Koettu hyöty yhtiön operatiivisessa toiminnassa jakautui vastaajien kesken hyvin tasan, vastausten keskiarvo oli tasan 3 ja vastauksia kysymykseen saatiin 1334 kpl.



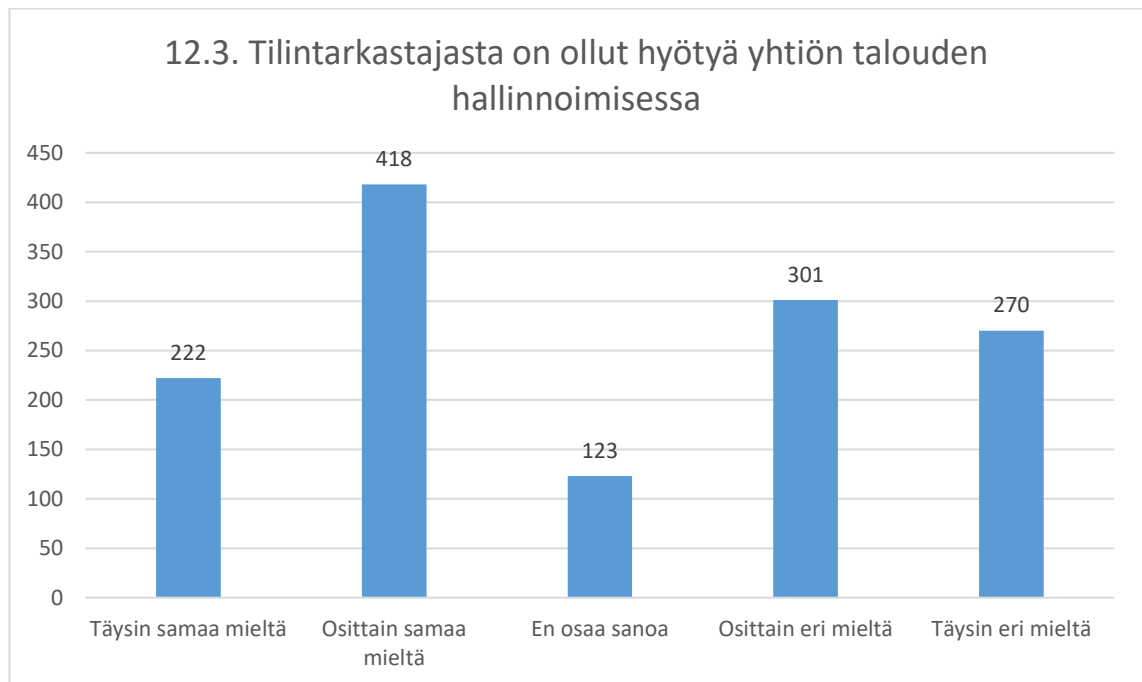
Kuvio 20. 12.2. Tilintarkastajasta on ollut hyötyä yhtiön operatiivisessa toiminnassa

Vastauksia analysoidessa sen mukaan, että missä ja kuka hoitaa yhtiön kirjanpitoa saatiin kiinnostava jakauma, jossa selvästi tilanteet, joissa kirjanpito hoidetaan yhtiön omalla henkilökunnalla, koettiin tilintarkastajan avustaneen eniten yhtiön operatiivisessa toiminnassa. Näissä tapauksissa vähintään osittain samaa mieltä olevien määrä oli 60 % (keskiarvo 2,6) vastaajista kuin kirjanpidon omalla vastuulla ollessa samaa mieltä oli vain 46 % (ka. 3,0) ja kirjanpidon ulkoistaneissa yhtiöissä puolestaan 45 % (ka. 3,1).



Kuvio 21. 12.2. Kysymys jaoteltuna yhtiön taloushallinnon vastuujaon mukaan

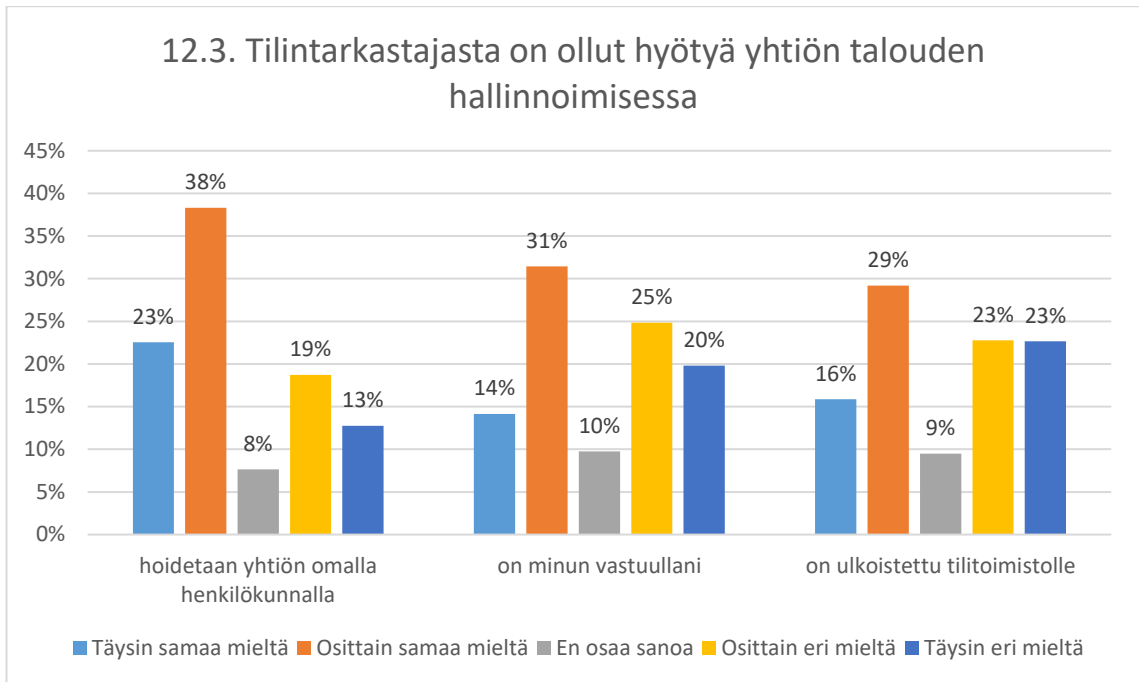
Kolmannessa Likertin-asteikon tutkimuskysymyksessä selvitettiin, että kuinka paljon vastaajat kokivat saaneensa apua yhtiön talouden hallinnoimiseen tilintarkastajilta. Vastauksen keskiarvo oli tässäkin kysymyksessä n. 3 ja vastausten määrä sama 1334 kpl.



Kuvio 22. 12.3. Tilintarkastajasta on ollut hyötyä yhtiön talouden hallinnoimisessa

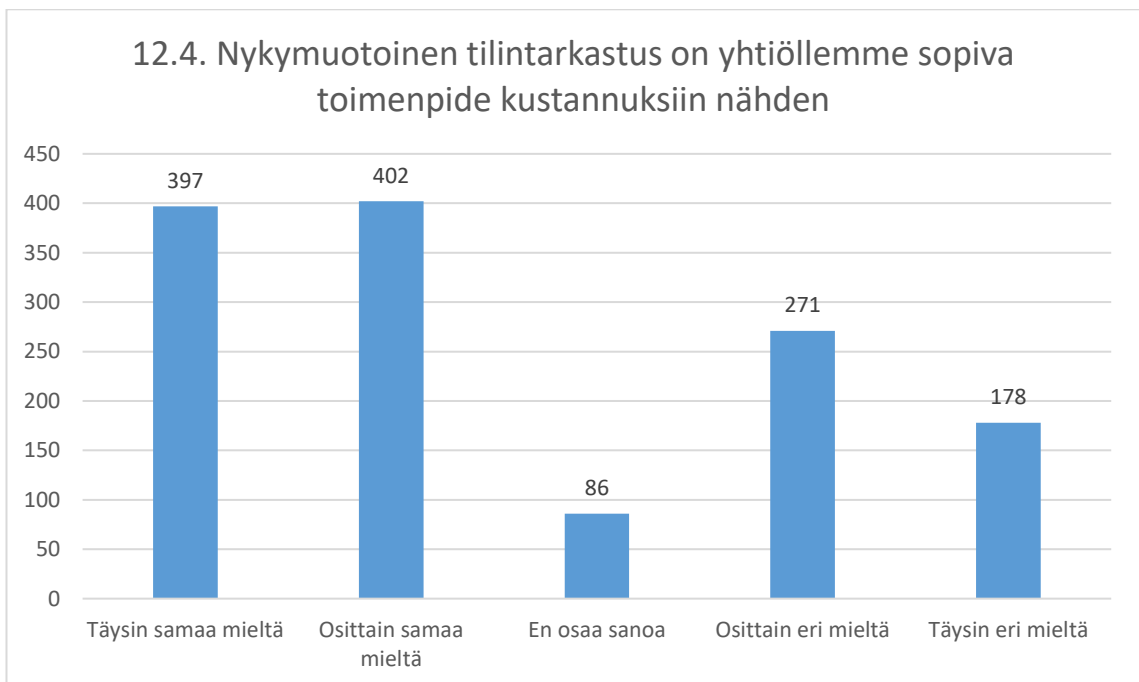
Tarkastellessa kysymystä yhtiön kirjanpidollisen vastuun kannalta oli selvää, että tilintarkastajaan tukeuduttiin eniten tilanteissa, joissa yhtiön taloushallinto hoidetaan talon sisäisesti, joissa 61 % (ka. 2,6) oli vähintään osittain samaa mieltä väittämän kanssa. Tilanteissa, joissa yhtiön taloushallinto oli itsessään vastaajan vastuulla tai ulkoistettu tilitoimistolle sama prosentti oli vain 45 % (ka. 3,0 ja 3,1).

Tilintarkastajan ja ulkoistetun kirjanpitäjän tuki ja neuvonta ei ole ilmaista, joten on odotettavissa, että tapaukset, joissa tilitoimisto vastaa kirjanpidosta tukeudutaan heidän suuntaansa mahdollisten menettelykysymysten merkeissä. Yhtiössä, joissa kirjanpito hoidetaan puolestaan talon sisällä ei ole välttämättä samanlaisia kontakteja talon ulkopuolelta, joten talouden hallinnoimisen kysymyksissä turvaudutaan herkemmin tilintarkastajan puoleen.



Kuvio 23. 12.3. Kysymys jaoteltuna yhtiön taloushallinnon vastuujaon mukaan

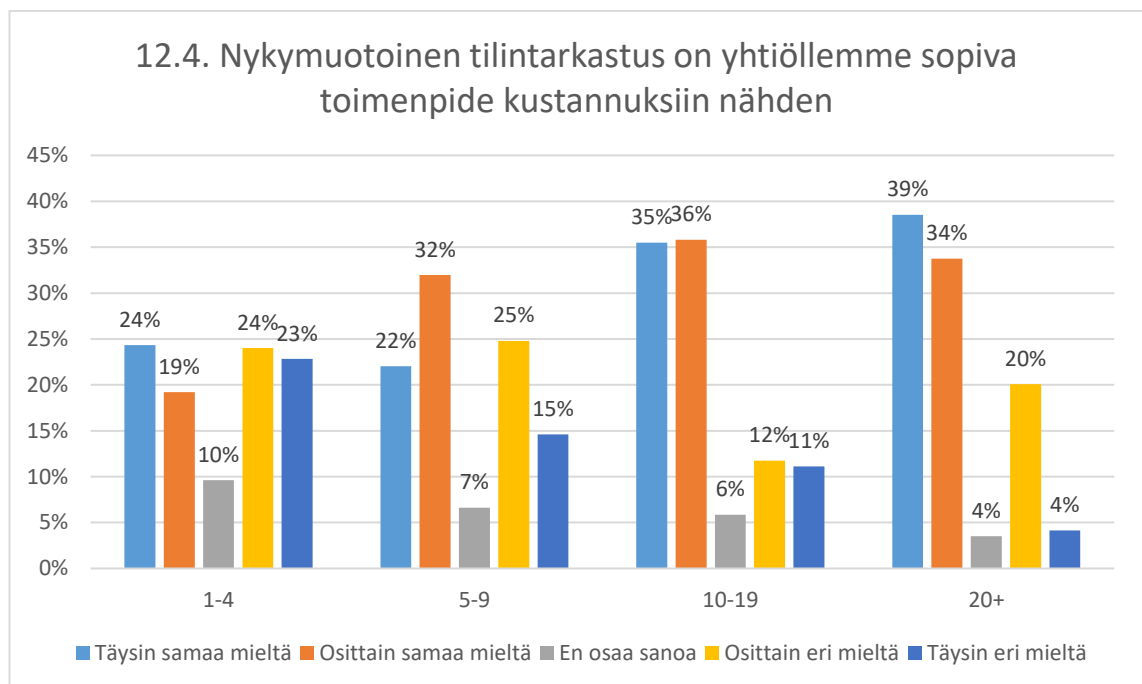
Neljännessä Likertin-asteikon tutkimuskysymyksessä tiedusteltiin vastaajien mielipiteitä tilintarkastuksen kustannuksista. Vastaajat olivat keskimäärin erittäin tyytyväisiä tilintarkastuksen kustannuksiin ja vastaajista 60 % oli vähintään osittain samaa mieltä väittämän kanssa. Vastausten keskiarvo oli 2,6 (1 = täysin samaa mieltä) ja vastaajien määrä 1334 kpl.



Kuvio 24. 12.4. Nykymuotoinen tilintarkastus on yhtiöllemme sopiva toimenpide kustannuksiin nähden

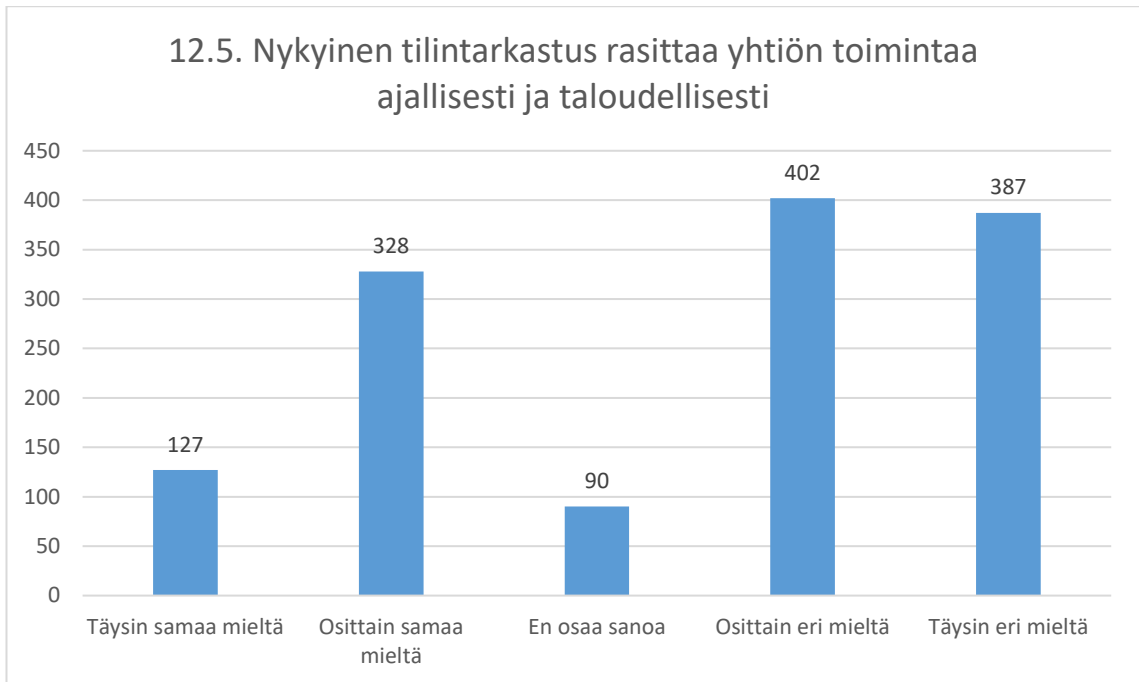
Tyytyväisyydessä on kuitenkin selkeä trendi, jonka mukaan mitä pienempi yhtiö kyseessä sitä tyytymättömämpiä kuluihin ollaan. Tyytyväisyyden keskiarvovastaus yli 20 henkilöä työllistävissä yhtiössä oli 2,2, 10-19 henkilöä työllistävissä 2,3, 5-9 henkilöä työllistävissä 2,8 ja 1-4 henkilöä työllistävissä yhtiöissä 3,0.

Tilintarkastuksesta toimenpiteenä pitää kuitenkin muistaa, että Patentti- ja rekisterihallituksen tilintarkastuksen laadunvalvontaraporttien mukaan (PRH, Laaduntarkastuksen vuosi-raportti 2019) kyseisten kulujen pitäisi nousta huomattavasti, jotta tilintarkastajat saavuttai-sivat riittävän varmuuden nykyisten vaatimusten mukaisessa tarkastuksessa. Kevyem-millä tarkastusvaatimuksilla saavutettavat säästöt puolestaan kiinnostivat tutkimukseen osallistuvia yhtiöitä jonkin verran ja kustannussäästöjä suoraan tutkijalta tiedustelleille vastattiin tapauskohtaisesti.



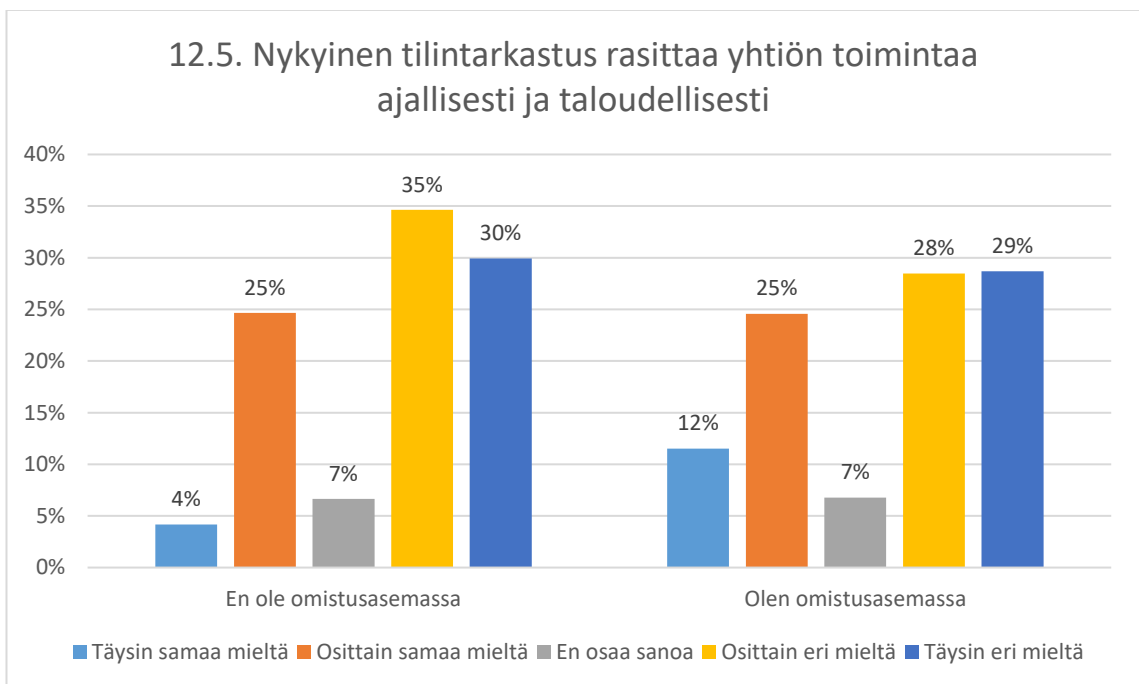
Kuvio 25. 12.4. Kysymys jaoteltuna henkilöstömäärän mukaan

Viidennessä Likertin-asteikon tutkimuskysymyksessä tutkittiin, kuinka paljon tilintarkastuksen koettiin rasittavan yhtiön toimintaa ajallisesti ja taloudellisesti. Koko populaation vas-tauksista ilmeni, että tilintarkastuksesta ei vaikuttaisi olevan suoraan haittaa ja kaikkien vastausten keskiarvo oli 3,4 (1=täysin samaa mieltä). Vastauksia kertyi 1334 kpl ja vas-taajista 59 % oli vähintään osittain eri mieltä väittämän kanssa.



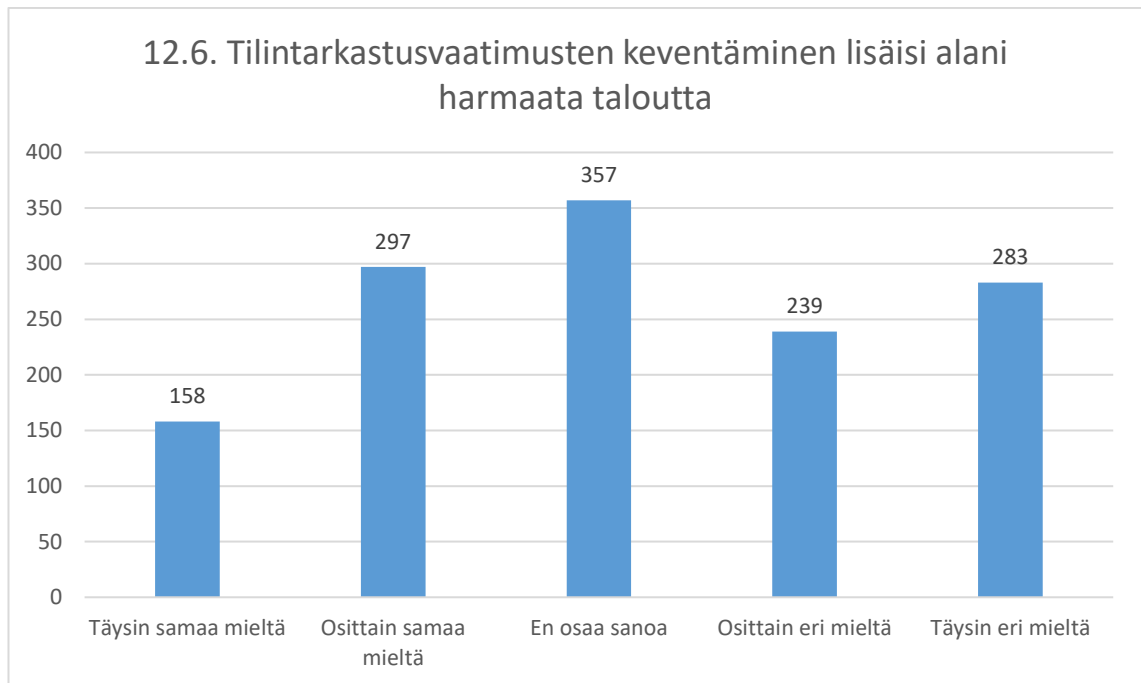
Kuvio 26. 12.5. Nykyinen tilintarkastus rasittaa yhtiön toimintaa ajallisesti ja taloudellisesti

Vastauksia vertaillessa ei löytynyt yhtä merkittäviä erottavia tekijöitä kuin aikaisemmissa kysymyksissä, mutta pieniä eroja voitiin havaita, kun kysymystä tutkittiin sen mukaan, että onko vastaaja yhtiössään omistusasemassa. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli 12 % omistusasemassa olevista vastaajista. Määrällisesti tämä 12 % oli 112 vastaajaa, joka siis vastaa valtaosaa koko populaation täysin samaa mieltä vastanneista, joiden määrä oli 127 kpl.



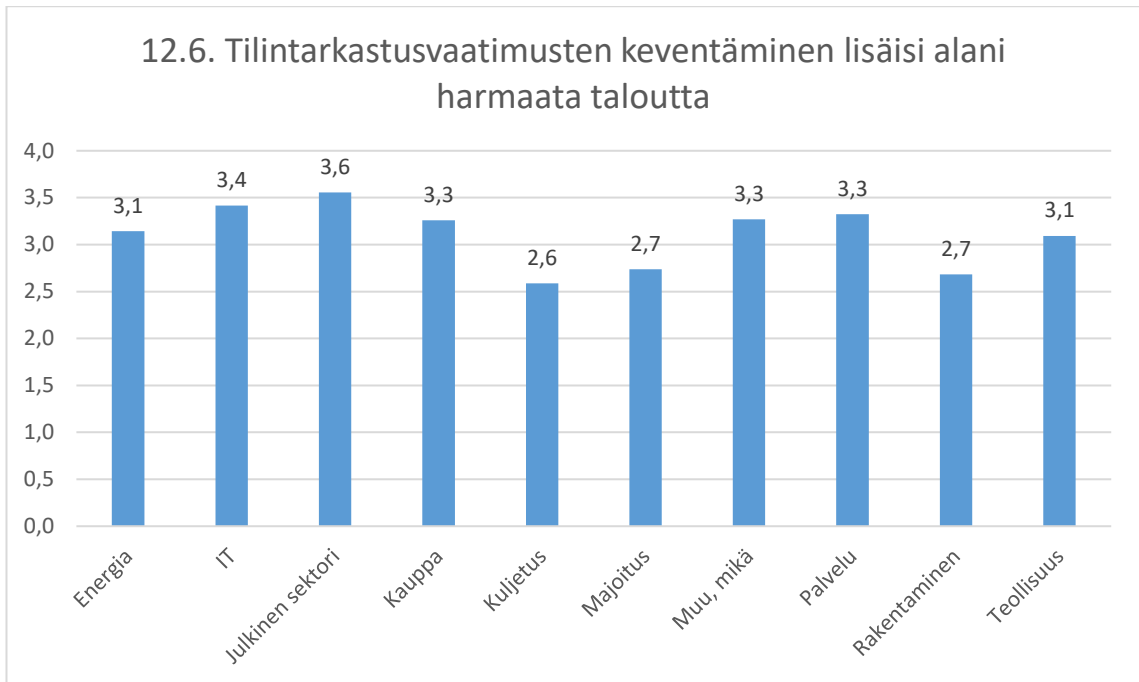
Kuvio 27. 12.5. Kysymys jaoteltuna vastaajan omistusaseman mukaan

Kuudennessa Likertin-asteikon tutkimuskysymyksessä tiedusteltiin vastaajien ajatuksia siitä, että lisäisikö tilintarkastusvaatimusten keventäminen vastaajan alan harmaata taloutta. Vastauksia saatiin 1334 kpl ja jakauma oli tasainen, suuri osa vastaajista ei osannut ottaa asiaan kantaa ja vastausten keskiarvo olikin 3,1.



Kuvio 28. 12.6. Tilintarkastusvaatimusten keventäminen lisäisi alani harmaata taloutta

Alakohtaisella erittelyllä ja keskiarvolla mitattuna eniten harmaata taloutta vastaajat uskoivat syntyvän kuljetus-, rakennus- ja majoitusalan. Kuljetusalan keskiarvo oli 2,6, kun puolestaan rakennus- ja majoitusalan keskiarvo oli 2,7 (1 = täysin samaa mieltä, 5 = täysin eri mieltä). Majoitusalan kohdalla täytyy kuitenkin huomioida, että vastaajien kokonaismäärä oli vain 19, joten siitä on vaikea tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Alla kuvattuna alakohtaiset keskiarvot ja vastausten jakaumat.



Kuvio 29. 12.6. Kysymyksen vastauskeskiarvot jaoteltuna vastaajan alan mukaan

Taulukko 7. 12.6. Kysymys jaoteltuna vastaajan alan mukaan

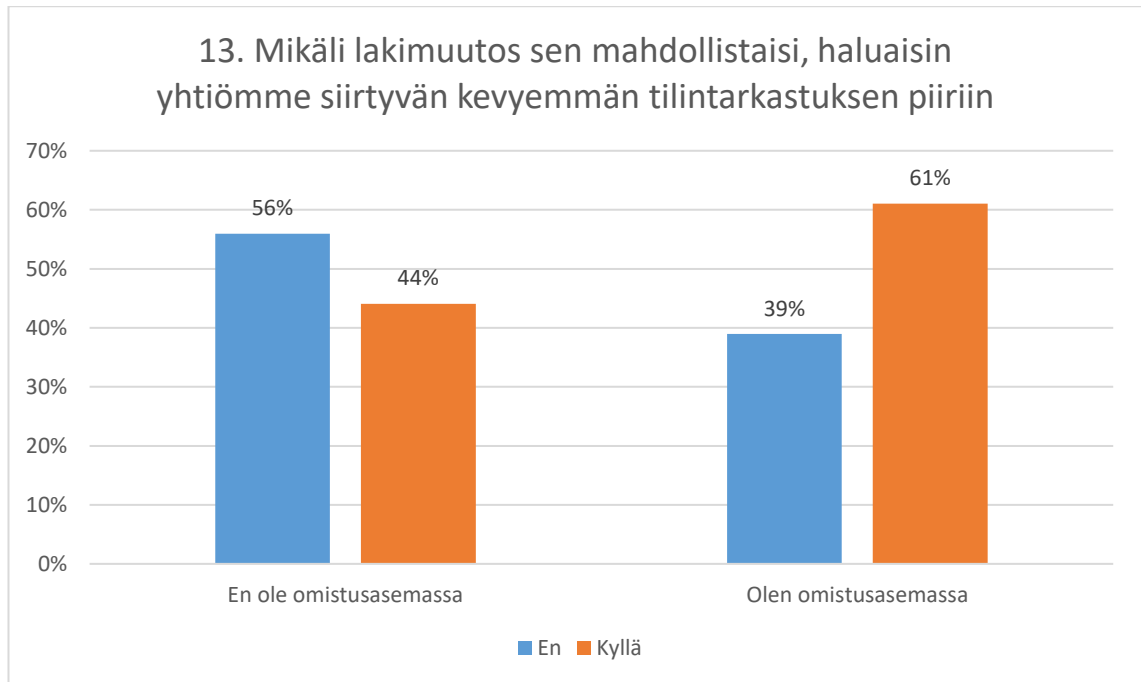
12.6.	Täysin sama mieltä	Osittain sama mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Energia (n 21 kpl)	5 %	29 %	33 %	14 %	19 %
IT (n 89 kpl)	6 %	18 %	30 %	21 %	25 %
Julkinen sektori (n 9 kpl)	0 %	22 %	22 %	33 %	22 %
Kauppa (n 161 kpl)	9 %	22 %	27 %	19 %	23 %
Kuljetus (n 51 kpl)	27 %	29 %	14 %	16 %	14 %
Majoitus (n 19 kpl)	11 %	26 %	47 %	11 %	5 %
Muu, mikä (n 294 kpl)	10 %	21 %	28 %	15 %	27 %
Palvelu (n 283 kpl)	11 %	18 %	23 %	26 %	23 %
Rakentaminen (n 190 kpl)	19 %	32 %	23 %	13 %	13 %
Teollisuus (n 217 kpl)	12 %	21 %	33 %	14 %	20 %

Viimeisessä tutkimuskysymyksessä tiedusteltiin vastaajan halua siirtää yhtiönsä tilintarkastus kevyempien toimenpiteiden piiriin. Kaikista 1334 vastaajasta 753 haluaisi näin tehdä, joka on 56 % kaikista vastaajista.



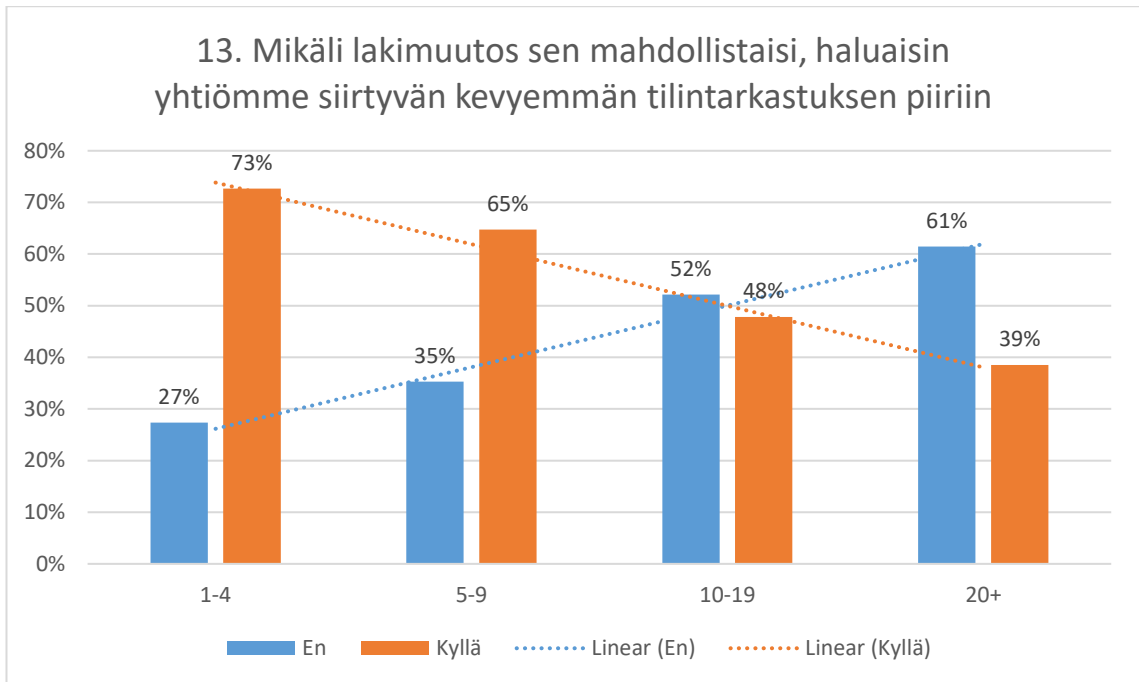
Kuvio 30. 13. Mikäli lakimuutos sen mahdollistaisi, haluaisin yhtiömme siirtyvän kevyemmän tilintarkastuksen piiriin

Tätä tulosta pohdittiin vastaajan aseman kannalta ja tällöin tuloksessa näkyi selkeästi eroa, josta näkyy, että omistusasemassa olevat henkilöt voisivat tilintarkastustoimia omissa yhtiöissään keventää, kun taas ei omistusasemassa olevat olivat asiasta eri mieltä. Eroa voi pohtia monelta kantilta ja asiaa tutkittiin vastaavan yhtiön koon kannalta sillä oletuksella, että mitä pienempi yhtiö kyseessä sitä todennäköisemmin hän on myös omistusasemassa yhtiössä.



Kuvio 31. 13. Kysymys jaoteltuna vastaajan omistusaseman mukaan

Myös pienissä 1-4 henkilön yhtiöissä oli täysin selvää, että yhtiötä vastaajaa kiinnostaisi kevyemmät tilintarkastustoimet ja mitä suurempaan yhtiöön mentiin, oltiin tyytyväisempiä nykytilanteeseen. Kevennetyt tilintarkastustoimet koskisivat juurikin mikroyrityksiä, joten vastauksista päätellen voidaan todeta, että muutos otettaisiin avosylin vastaan. 73 % (242 kpl) 1-4 henkilöä työllistävistä yhtiöistä haluaisi yhtiön siirtyvän kevyemmän tarkastuksen piiriin ja samaa mieltä oli myös 65 % (235 kpl) astetta isommista 5-9 henkilöä työllistävistä yhtiöistä.



Kuvio 32. 13. Kysymys jaoteltuna henkilöstömäärän mukaan

6 Pohdinta

Kvantitatiivisen kyselytutkimuksen tulkintaa voi pitää haasteellisena. Aineistoa voidaan pitää pinnallisena ja tutkimusten teoriapohja voi olla vaatimaton. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa myös vastausvaihtoehtojen sopivuus kyselyn vastaajalle on vaikea todeta ja mahdollisten väärinymmärrysten tai virheellisten vastausten poissulkeminen käytännössä mahdotonta. Menetelmänä kuitenkin kvantitatiivinen tutkimus on ainoa tapa tavoittaa suuri määrä kohderyhmäläisiä ja tutkia asiaa kokonaisuutena. Näin aineistosta saatiin edustava otos, jota oli mukava analysoida.

Tutkimustulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että mitä pienempi yhtiö kyseessä, sitä vähemmän hyötyjä tilintarkastuksesta koetaan saavan. Tulosten perusteella myös tarkastettavan yhtiön omistusasemassa olevat henkilöt kokevat saavansa vähemmän hyötyä tilintarkastuksesta. Pienissä yhtiöissä opinnäytetyön teoriaosiossa mainittu agenttiteoria ei monestikaan päde, sillä omistaja saattaa hyvinkin olla itse vastuussa kaikesta yhtiöön liittyvästä toiminnasta. Tällöin pienyrittäjä saattaa kokea tilintarkastuksen pakolliseksi pahaksi, eikä pienyrittäjillä ole silloin suurta intressiä tai hyötynäkökulmaa tilintarkastukseen.

Tilintarkastuksen kustannukset nähtiin kohtuullisiksi mitä suurempi tarkasteltavan yhtiön kokoluokka oli, mikä peilaa tilintarkastuksen kasvavista vaatimuksista johtuvaa tarkastuksen kustannusnousua. Kaikki teoriaosuudessa kuvatut toimet eivät skaalaudu yhtä hyvin pienen yhtiön tarkastukseen, joten pienten yhtiöiden tilintarkastuskustannukset voivat nousta helposti suhteessa suuremmaksi kuin suurempien yhtiöiden tarkastuskustannukset.

Tutkimuksen mukaan tilintarkastuslainsäädännön muutokset suurin osa pienyritysten vastaajista ottaisi avosylin vastaan ja tutkimuksen viimeisen kysymyksen vastausjakauma indikoi selkeästi, että tutkimukseen osallistuneet omistusasemassa olevat vastaajat halusivat siirtyä kevyemmän tarkastuksen piiriin. Sama indikaattori näkyi selkeästi, kun suhdatauttiin vastaukset yhtiön kokoon. Tutkimustulokset mukailevat myös Työ ja Elinkeinoministeriön teettämää yrityskyselyä, jonka mukaan 65 % vastanneista yrityksistä olisi kiinnostunut mahdollisuudesta siirtyä kevyemmän tarkastuksen piiriin (TEM007:00/2019). Yksi teoriaosiossakin käsitelty muutosta aiemmin jarruttanut tekijä liittyi harmaan talouden lisääntymiseen, mutta tutkimukseen osallistujat olivat keskimäärin eri mieltä harmaan talouden lisääntymisestä muutamaa harmaalle taloudelle alttiimpaa alaa lukuun ottamatta.

Tutkimus herätti keskustelua ja asian pohjalta käytiin muutamia keskusteluja tutkittavien kanssa, jotka lähestyivät minua omilla kysymyksillään. Keskusteluissa käytiin lyhyesti läpi

teoriapuolella avattua tilintarkastusprosessia ja kuinka nämä ulkopuoliset vaatimukset tekevät tarkastuksesta raskaan prosessin. Tutkittavien kanssa keskusteltiin myös tilintarkastuksen tulevaisuudesta ja siitä, kuinka datan analysointi nousee suurempaan arvoon.

Tutkimus oli mielestäni onnistunut, sillä tutkimukset tavoitteet saavutettiin. Tutkimuskysymyksiin saatiin selkeät vastaukset ja tutkimus tavoitti suuren määrän pienyrittäjiä. Vastaukset myös mukailivat aikaisempia verrattavissa olevia tutkimuksia aiheesta. Tutkimus käsitteli tilintarkastusalalle tärkeää asiaa ja tutkimus vahvisti sen, että valmisteilla olevalle lakimuutokselle on suuri tarve mikroyrittäjillä.

Jälkikäteen ajateltuna olisin vielä hionut kyselylomaketta, osa taustakysymyksistä jäi turhaksi ja osa tutkimuskysymyksistä olisi pitänyt muotoilla eri tavalla. Lisäksi joidenkin kysymysten vastausvaihtoehdoissa olisi ollut tarkennettavaa. Lisäksi olisin näin jälkikäteen lisännyt vapaan tekstikentän kommenteille tutkimuksen loppuun ja tämä olikin muutamia tutkittavien toive, jotka lähestyivät minua sähköpostitse. Työn merkityksestä täytyy olla hieman skeptinen, vaikka vastauksia kertyi kiitettävä määrä, oli vastausprosentti kuitenkin alhainen. Lisäksi kaikki tutkittavat eivät kuuluneet tutkimukseen rajattuun kohderyhmään. Tästä oli mielestäni tutkimukselle sekä hyötyä, että haittaa. Hyöty nähtiin trendejä hahmottaessa suurempien ja pienempien yritysten välillä, kun taas haittana väärissä muissa vastauksissa.

Aiheesta saa kuitenkin hyvin jatkotutkimuksia aikaan ja olettaen, että kevyemmän tarkastuksen lakimuutos etenee, niin olisi erittäin kiinnostavaa tutkia miten muutos on otettu käyttöön muutaman vuoden päästä. Lisäksi mikäli muutos menee läpi, olisi erittäin kiinnostavaa nähdä kuinka muutos näkyy pienyrittäjän tilintarkastuskuluissa. Jatkotutkimuksissa kiinnittäisin tutkimuskysymyksissä tarkempaa huomiota tutkittavien kokoon, enkä luottaisi tietokannoista saatuihin yhtiötietoihin sokeasti.

Lähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Luettavissa: <https://haaga-helia.finna.fi/Record/3amk.284379>. Luettu 1.6.2020.

Audit Exemption Thresholds in Europe, Accountancy Europe. Luettavissa: https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Accountancy-Europe_Audit-exemption-thresholds-in-Europe_2020_survey-update.pdf. Luettu 1.6.2020.

Chow, C. W. 1982. The Demand for External Auditing: Size, Debt and Ownership Influences. *The Accounting Review*, vol. 57. Luettavissa: <https://www.jstor.org/stable/pdf/247014.pdf>. Luettu 1.6.2020.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Luettavissa: <https://www.elibrary.com/book/978-951-37-6495-1>. Luettu 1.6.2020.

Hirvonen, M, Lith, P, Walden, R. 2010. Suomen kansainvälistyvä harmaa talous. Eduskunnan tarkastusvaliokunta, Helsinki, 2010. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/trvj_1+2010.pdf. Luettu 10.6.2020.

Horsmanheimo, P. & Steiner, M. 2017. Tilintarkastus – asiakkaan opas. Alma Talent. Helsinki.

IAASB. Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements 2018. Luettavissa: <https://www.iaasb.org/publications/2018-handbook-international-quality-control-auditing-review-other-assurance-and-related-services-26>. Luettu 1.6.2020.

ISA-STANDARDIEN (SUHTEELLINEN) SOVELTAMINEN PIENISSÄ TILINTARKASTUSTOIMEKSIANNOISSA – SELKEÄÄ KUIN SUHTEELLISUUSTEORIA?. Luettavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiiantuntijoille/isa-standardien-suhteellinen-soveltaminen-pienissa-tilintarkastustoimeksiannoissa-selkeaa-kuin-suhteellisuusteoria>. Luettu 1.6.2020.

ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa. ST-Akatemia. Helsinki.

Jensen, M. & Meckling, W. 1976. Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*. Luettavissa: https://uclafinance.typepad.com/main/files/jensen_76.pdf. Luettu 1.6.2020.

Kansainvälinen yleisluontoisen tarkastuksen standardi ISRE 2400 – Mennyttä aikaa koskevan tilinpäätöksen yleisluontoisen tarkastuksen toimeksiannot.

Kauppakamari 22.2.2019. Luettavissa: <https://kauppakamari.fi/2019/02/22/tilintarkastuksen-laadunvalvonnan-lopputulos-kertoo-lakimuutoksen-tarpeesta/>. Luettu 5.6.2020.

Kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmisteleva työryhmä TEM007:00/2019 SÄÄDÖSVALMISTELU. Luettavissa: <https://tem.fi/hankesivu?tunnus=TEM007:00/2019> ja https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162331/TEM_2020_38_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 3.6.2020.

Kirjanpitolaki 1336/1997. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>. Luettu 1.6.2020.

Kosonen, L. 2005. Vaarinpidoista virtuaaliaikaan. Sata vuotta suomalaista tilintarkastusta. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Luettavissa: <https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/31147/TMP.objres.90.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 1.6.2020.

Kumottu osakeyhtiölaki 22/1895. Luettavissa: <https://www.porssitieto.fi/kirjoitus/osakeyhtiolaki-1895.pdf>. Luettu 1.6.2020.

Kumottu tilintarkastuslaki 459/2007. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumottut/2007/20070459>. Luettu 1.6.2020.

Kumottu tilintarkastuslaki 936/1994. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940936>. Luettu 1.6.2020.

Laaduntarkastuksen vuosiraportti 2019 Patentti- ja rekisterihallitus PRH/976/1005/2020. Luettavissa: https://www.prh.fi/stc/attachments/tilintarkastusvalvonta/julkaisut/Laaduntarkastuksen_vuosiraportti_2019.pdf. Luettu 5.6.2020.

Laine, R. Suomen Tilintarkastajat ry blogikirjoitus. Luettavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiantuntijoille/digitalisaatio-ja-tilintarkastus>. Luettu 1.6.2020.

OP: Näin haet rahoitusta yrityksellesi. Luettavissa: <https://www.op.fi/yritykset/rahoitus/yrityksen-rahoitus-hakeminen>. Luettu 10.2.2020.

PRH Tilintarkastusvalvonta. Luettavissa: <https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta.html>. Luettu 5.6.2020.

Suomen Tilintarkastajat Ry:n Jäsenkysely ISA-standardien suhteellisesta soveltamisesta syksy 2018, ST-Akatemia.

Suomen tilintarkastajat. Luettavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/miksi-tilintarkastus-tehdään/saantelyhankkeet/tilintarkastuslaki/tilintarkastuslain-muutokset/uudistunut-tilintarkastuslaki-tullut-voimaan>. Luettu 1.6.2020.

Tilintarkastuslain muuttamista selvittävä työryhmä / HE luonnos tilintarkastuslain muuttamiseksi TEM031:00/2016 SÄÄDÖSVALMISTELU. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=TEM031:00/2016>. Luettu 1.6.2020.

Tilintarkastuslaki 1141/2015. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151141>. Luettu 1.6.2020.

Tomperi, S. 2018. Tilintarkastus – normeista käytäntöön. Edita. Helsinki.

Tuokko T. 2007, Tilintarkastuslaki muuttuu, Artikkelin on julkaistu lehden numerossa 2/2007. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/yleiset/tilintarkastuslaki-muuttuu>. Luettu 1.6.2020.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Esitys tilintarkastuslain muuttamiseksi lausunnoille. Luettavissa: <https://tem.fi/-/esitys-tilintarkastuslain-muuttamiseksi-lausunnoille>. Luettu 1.6.2020.

Wallace, W, 1980. "The Economic Role of the Audit in Free and Regulated Markets" (1980). Open Education Resources (OER). 2. Luettavissa: <https://scholarworks.wm.edu/oer/2>. Luettu 1.6.2020.

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151753> Luettu 1.6.2020.

Watts, R., Zimmerman, J. 1983. Agency Problems, Auditing, and the Theory of the Firm: Some Evidence. Journal of Law and Economics. Luettavissa: https://www.researchgate.net/publication/24100630_Agency_Problems_Auditing_and_the_Theory_of_the_Firm_Some_Evidence. Luettu 1.6.2020.

Yrittäjyys Suomessa, Luettavissa: https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/yrittajyystilastot_2020.pdf. Luettu 1.6.2020.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Hei

Opiskelen Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyöni tilintarkastuslainsäädännön tulevista muutoksista.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työryhmän mukaan osakeyhtiöt, kommandiittiyhtiöt, avoimet yhtiöt ja osuuskunnat, jotka täyttävät kirjanpitolain mikroyritysmääritelmän, voisivat määrättyjen edellytysten nojalla jatkossa päättää yleisluonteisen tarkastuksen toimittamisesta. Yleisluonteinen tarkastus olisi kevyempi kuin lakisääteinen tilintarkastus. Tavoitteeni on tutkia yritysten näkökulmaa perinteisestä tilintarkastuksesta ja sen muutostarpeista.

Kyselyn vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisina. Aineiston analysoinnin raportoinnissa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä, eli esimerkiksi sellaisia vastauksia ei raportoida joista tutkimukseen osallistuja olisi tunnistettavissa. Myöskään tutkittavien yhtiöiden nimiä ei tule esiin tutkielmaraportissani.

Vastaamiseen menee n. 5 minuuttia ja halukkaiden vastaajien kesken arvomme 100 euron arvoisen ravintolalahjakortin.

Vastausten takaraja on 30.10.2020

Yhteystietonne on haettu Bisnoden yritystietokannasta.

Mikäli olette jo vastanneet kyselyyn, tai ette kuulu kohderyhmään (yhtiönne ei ole tilintarkastusvelvollinen), niin voitte ohittaa viestin.

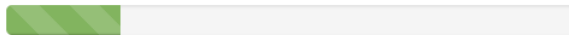
Kiitos paljon jo etukäteen vastauksistanne.

Ystävällisin terveisin

Anssi Keränen

https://link.webpolsurveys.com/R/LINKKIESIMERKKI_EI_AKTIIVINEN_LINKKI

Liite 2. Kysely



Kysely tilintarkastuslainsäädännön muutostarpeista

Opiskelen Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyöni tilintarkastuslainsäädännön tulevista muutoksista.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työryhmän mukaan osakeyhtiöt, kommandiittiyhtiöt, avoimet yhtiöt ja osuuskunnat, jotka täyttävät kirjanpitolain mikroyritysmääritelmän, voisivat määrättyjen edellytysten nojalla jatkossa päättää yleisluonteisen tarkastuksen toimittamisesta. Yleisluonteinen tarkastus olisi kevyempi kuin lakisääteinen tilintarkastus. Tavoitteeni on tutkia yritysten näkökulmaa perinteisestä tilintarkastuksesta ja sen muutostarpeista.

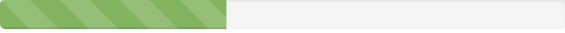
Kyselyn vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisina. Aineiston analysoinnin raportoinnissa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä, eli esimerkiksi sellaisia vastauksia ei raportoida joista tutkimukseen osallistuja olisi tunnistettavissa. Myöskään tutkittavien yhtiöiden nimiä ei tule esiin tutkielmaraportissani.

Vastaamiseen menee n. 5 minuuttia ja halukkaiden vastaajien kesken arvomme 100 euron arvoisen ravintolalahjakortin.

Vastausten takaraja on 30.10.2020

Yhteystietonne on haettu Bisnoden yritystietokannasta.

Seuraava



Kysely tilintarkastuslainsäädännön muutostarpeista

Taustakysymykset

1. Mitkä tehtävät ovat teidän vastuullanne *

- Yrityksen operatiivisen toiminnan johto
- Talousjohto
- Muu, mikä?

2. Oletko yhtiössä myös omistusasemassa? *

- Kyllä
- En

3. Montako henkilöä yrityksenne työllistää? *

- 1-4
- 5-9
- 10-19
- 20+

4. Yhtiön taloushallinto *

- on minun vastuullani
- hoidetaan yhtiön omalla henkilökunnalla
- on ulkoistettu tilitoimistolle

5. Yhtiön toimiala *

- Energia
- IT
- Julkinen sektori
- Kauppa
- Kuljetus
- Majoitus
- Palvelu
- Rakentaminen
- Teollisuus
- Muu, mikä

6. Yhtiön kotipaikka *

- Pääkaupunkiseutu (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa)
- Muu Etelä-Suomi
- Länsi-Suomi
- Itä-Suomi
- Oulu
- Lappi
- Ahvenanmaa
- Suomen ulkopuolinen alue

7. Ikäni *

- Alle 30 v
- 30-40 v
- 41-50 v
- 51-60 v
- yli 60 v
- En halua sanoa

8. Onko yhtiölle valittu tilintarkastaja? *


- Kyllä
- Ei

9. Mistä syystä yhtiöllänne on tilintarkastaja? *

- Lain vaatimana yhtiön koon takia
- Lain vaatimana yhtiömuodon takia (holding-yhtiö tms.)
- Lainoittajien vaatimana
- Omistajan/omistajien vaatimana
- Tilintarkastajaa ei ole valittu
- Muu syy, mikä?

Edellinen

Seuraava



Kysely tilintarkastuslainsäädännön muutostarpeista

10. Mitä palveluja saatte tilintarkastajaltanne? *


- Lakisääteinen kirjanpido, hallinnon ja tilinpäätöksen tarkastus
- Haettujen avustusten/tukien tarkastusta
- Veroneuvonta
- Lakineuvonta
- Muu mikä?

11. Mitkä asiat koette suurimmaksi hyödyksi tilintarkastajan palveluista? *

- Saan varmuuden yrityksen taloudellisesta tilanteesta
- Saan apua yhtiön hallinnollisten vaatimusten täyttämässä
- Lainoittajat vaativat tilintarkastusta
- Muu, mikä?

Edellinen

Seuraava



Kysely tilintarkastuslainsäädännön muutostarpeista

12. Seuraavaksi esitämme muutamia väittämiä


	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tilintarkastus on tarpeellinen osa yhtiöni toimintaa *	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tilintarkastajasta on ollut hyötyä yhtiön operatiivisessa toiminnassa *	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tilintarkastajasta on ollut hyötyä yhtiön talouden hallinnoimisessa *	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Nykymuotoinen tilintarkastus on yhtiöllemme sopiva toimenpide kustannuksiin nähden *	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Nykyinen tilintarkastus rasittaa yhtiön toimintaa ajallisesti ja taloudellisesti *	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tilintarkastusvaatimusten keventäminen lisäisi alani harmaata taloutta *	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

13. Mikäli lakimuutos sen mahdollistaisi, haluaisin yhtiömme siirtyvän kevyemmän tilintarkastuksen piiriin *

- Kyllä
- En

Edellinen

Seuraava



Kysely tilintarkastuslainsäädännön muutostarpeista

Mikäli haluatte osallistua arvontaan, niin syöttäkää sähköpostinne alle. Sähköpostitietoa ei yhdistetä aikaisempien sivujen vastauksiin.

14. Arvontaan osallistuville

Sähköposti

Kiitos vastauksestanne. Lopetathan kyselyn painamalla lähetä.

Edellinen

Lähetä